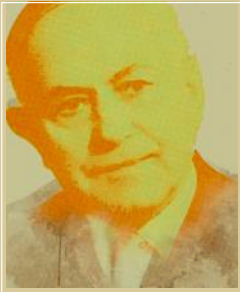

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ:
ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Δ' ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ
ΛΑΟΓΡΑΦΩΝ
ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ

1-3

ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ
2024

ΚΟΜΟΤΗΝΗ

ΑΙΘΟΥΣΕΣ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

Δ' ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ ΛΑΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ

**«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ:
ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»**

Κομοτηνή, 1-3 Νοεμβρίου 2024

Η πνευματική ιδιοκτησία αποκτάται χωρίς καμία διατύπωση και χωρίς την ανάγκη ρήτρας απαγόρευσης των προσβολών της. Επισημαίνεται πάντως ότι, κατά τον Ν. 2121/1993 και κατά τη Διεθνή Σύμβαση της Βέρνης (που έχει κυρωθεί με τον Ν. 100/1975), απαγορεύεται η αναδημοσίευση και, γενικά, η αναπαραγωγή του παρόντος έργου, με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά, στο πρωτότυπο ή σε μετάφραση ή άλλη διασκευή, χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη.

© Συλλογική έκδοση – Εργαστήριο Λαογραφίας και
Κοινωνικής Ανθρωπολογίας Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης

Εργαστήριο Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας
Παναγή Τσαλδάρη 1, 69100 Κομοτηνή
25310 39000 | www.he.duth.gr

Συντονισμός έκδοσης: Τ. Κ.-Β.

Τυπογραφικές διορθώσεις – Τυπογραφική επιμέλεια: Τ. Κ.-Β., Ε. Π.

Δημιουργικό, γραφιστική επιμέλεια, μοντάζ,
διαχωρισμοί, εκτύπωση, παραγωγή:

TWO K Project ΕΠΕ

Όπισθεν Οικισμού Ηφαίστου,
έναντι Πανεπιστημιούπολης, 69150 Κομοτηνή
25310 72486 | hello@2kproject.gr

Facebook @2kproject.gr | Instagram 2kprojectgr

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΕΘΝΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑΣ

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

Δ' ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΤΩΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ ΛΑΟΓΡΑΦΩΝ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ
«ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ:
ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ»

Κομοτηνή, 1-3 Νοεμβρίου 2024

Ε Π Ι Μ Ε Λ Ε Ι Α :
Μ. Γ. ΒΑΡΒΟΥΝΗΣ - Ν. ΜΑΧΑ-ΜΠΙΖΟΥΜΗ - Μ. ΕΥΣΤΑΘΙΑΔΟΥ

Κομοτηνή 2024

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΟΜΙΛΙΑ

Μανόλης Γ. Βαρβούνος: Σύγχρονοι ορίζοντες των ελληνικών λαογραφικών σπουδών: προκλήσεις και κατευθύνσεις..... 12

1. ΟΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΗΜΕΡΑ

Βασιλική Χρυσανθοπούλου: Προς μια διαπολιτισμική Λαογραφία: Παραδείγματα από τη Λαογραφία της Μετανάστευσης και της Διασποράς..... 12

Παρασκευάς Ποτηρόπουλος: Λαογραφία και ψηφιακές ανθρωπιστικές σπουδές. Η μελέτη του λαϊκού πολιτισμού και της παράδοσης στην ψηφιακή εποχή..... 13

Άννα Λυδάκη: Το μάθημα της Λαογραφίας σ' ένα Τμήμα Κοινωνιολογίας..... 14

2. Η ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΕΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Γεώργιος Κούζας: Βιομηχανική Λαογραφία: ένας αδιερεύνητος κλάδος της λαογραφικής επιστήμης..... 15

Αλέξανδρος Καπανιάρης: Η Ψηφιακή Λαογραφία στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης: Προβληματισμοί, ερευνητικά πεδία, εργαλεία και περιεχόμενο..... 16

Αναγνώστης Παπακυπαρίσης: Εγκυκλοπαιδισμός και Λαογραφία ή η συμπεριληπτική διάσταση της επιστήμης του λαϊκού πολιτισμού: Απόπειρα προσέγγισης..... 16

Βάιος Φ. Καμινιώτης: Προς μια αυτοστοχαστική Λαογραφία..... 17

Νικόλαος Καρπούζης: Αρχαία ελληνική πόλις και λαϊκός πολιτισμός: επιχειρώντας μια σύγχρονη επισκόπηση της εργασίας του Ν. Γ. Πολίτου, «Αριστοτέλους Αθηναίων Πολιτεία»..... 18

3. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Βασίλης Δαλκαβούκης: Οι λαχανόκηποι των άτυπων αυτοπαραγωγών. Μια παλιά πρακτική στη σύγχρονη μετεξέλιξη της..... 19

Γιώργος Μαυροφύδης: Η έρευνα της ελληνικής παραδοσιακής μελισσοκομίας: επιτεύγματα και προοπτικές..... 19

Γεώργιος Ναθαναήλ: Η γαστρονομία ως παράδειγμα παρουσίασης και προβολής σύγχρονων μορφών προσέγγισης της λαογραφικής έρευνας.....20

4. ΕΝΤΕΧΝΟΣ ΛΑΪΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Γεώργιος Κατσαδώρος – Νικολέττα Ζούμπουλα: Τρίτη ηλικία και εξουσία στα παραμύθια των αδελφών Grimm.....21

Δημήτρης Β. Προύσαλης: Τα λαϊκά παραμύθια από τις κοινωνίες του χτες στις σχολικές αίθουσες του σήμερα: Αντιμετωπίζοντας τον σχολικό εκφοβισμό μέσα από την προφορική αφήγηση. Όψεις και προτάσεις παιδαγωγικής αξιοποίησης.....22

Αφροδίτη Νουνανάκη – Σταμάτης Ζωσιός: Στο «Χάραγμα». Από τα θρησκευτικά κείμενα στις «θεωρίες συνωμοσίας».....	23
Κατερίνα Σχοινά: Οι θρύλοι ως εκπαιδευτικά εργαλεία για την πρόληψη φυσικών καταστροφών.....	24
Ευηλένα Καρδαμήλα: Ψηφιακή Λαογραφία και Εκπαίδευση: Προβολή Ζητημάτων της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης μέσα από τα διαδικτυακά μιμείδια των φοιτητών.....	25
Νικόλαος Θ. Κόκκας: Η χρήση των νέων τεχνολογιών για την επεξεργασία και ανάδειξη της προφορικής παράδοσης των Πομάκων.....	26

5. ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ

Ευάγγελος Καραμανές: Δημόσια έρευνα και εκπαίδευση: παρατηρήσεις και προβληματισμοί με βάση δεδομένα του Κέντρου της Ελληνικής Λαογραφίας (ΚΕΕΛ) της Ακαδημίας Αθηνών.....	27
Ζωή Μάργαρη: Ερευνητικά προγράμματα, λαογραφική έρευνα και πολιτικές διαφύλαξης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.....	27
Παναγιώτης Τουρλής: Η συμβολή της Βιβλιοθήκης του ΕΛΙΑ/ΜΙΕΤ στην έρευνα, μελέτη και προβολή της Τοπικής Ιστορίας και Λαογραφίας.....	28
Ζωή Κανιά: Τομές, ρωγμές και διάλογοι στη μελέτη των λαογραφικών αρχείων: Η περίπτωση της μελέτης του χωριού Αγρίδι της Αργυρούπολης του ιστορικού Πόντου.....	29
Μυροφόρα Ευσταθιάδου: «Ρωμαίοι και Λαζοί» (Rum-Laz). Αυτοπροσδιορισμοί και ετεροπροσδιορισμοί στα γεωγραφικά πλαίσια του Πόντου.....	30
Γεωργία Χαϊκάλη: Η σημασία του νερού για την κοινότητα σήμερα: Η περίπτωση των Σταγιατών.....	31

6. Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μαρία Βαμβακοπούλου – Ρέα Κακάμπουρα: Δάση και μνημειακά δέντρα. Κιβωτοί της βιοποικιλότητας και κειμήλια της πολιτιστικής κληρονομιάς: Εκπαιδευτικό πρόγραμμα.....	32
Έλενα Μπαζίνη: Η διδασκαλία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στη σχολική εκπαίδευση: προκλήσεις και νέες προοπτικές αξιοποίησής της με βάση τις προτάσεις της UNESCO για την ενσωμάτωση της ζωντανής κληρονομιάς στη σχολική διδασκαλία.....	33
Ρενάτα Δαλιανούδη – Στέλιος Στρωματιάς: Λαογραφία και οπτικο-ακουστικός γραμματισμός. Μια λαογραφική και εθνομουσικολογική προσέγγιση της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης και των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Ε.Ρ.Τ.....	34
Χρήστος Θεολόγος – Ανθούλα Κοηλιάδη-Τηλιακού: Μουσικά σχολεία και λαϊκός πολιτισμός. Η περίπτωση των Μουσικών Συνόλων Έκφρασης και Οργανοχρησίας.....	35
Ανθούλα Κοηλιάδη-Τηλιακού – Παναγιώτης-Λουκάς Μπέλλης – Σταματία Μάστορα: Παραδοσιακά τραγούδια της Σορώνης Ρόδου: μια λαογραφική, παιδαγωγική και καλλιτεχνική προσέγγιση στο Μουσικό Σχολείο Ρόδου.....	36

Γεώργιος Στούκης: Η διδασκαλία του λαϊκού πολιτισμού στα σχολικά εγχειρίδια του Γυμνασίου. Ένα ενδεικτικό παράδειγμα από τα κείμενα νεοελληνικής λογοτεχνίας της Β΄ Γυμνασίου.....	37
Ειρήνη-Παρασκευή Δράγαση: Ο λαϊκός πολιτισμός στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας: ένα από παράδειγμα	38
Ανδρέας Λενακάκης: Η επιβίωση του κρητικού δίστιχου στα αστικά σχολεία της Κρήτης τις δύο πρώτες δεκαετίες του 21 ^{ου} αιώνα: το παράδειγμα του 4 ^{ου} Γ.Ε.Λ. Ηρακλείου	39
Μαρία Βε: «Ρομ σο σουκάρ ντε πενέντουκε» (Είναι όμορφο να είσαι Τσιγγάνος)...: Αναζητώντας τον Άλλον μέσα από τον εαυτό μας και την κοινότητα. Το εθνογραφικό παράδειγμα των Ρομ της Ανθήλης Λαμίας μέσα από τη ματιά των εφήβων	39
Γεώργιος Δ. Τσαφαράς – Ευαγγελία Κώρου: Ο λαϊκός πολιτισμός στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: εφαρμοσμένες δράσεις στη σχολική κοινότητα με αφορμή την περίπτωση του 3 ^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ζωγράφου Αττικής	40
Αικατερίνη Βασιλάκη – Χρήστος Παπακώστας: «Τα ελληνάκια του Κατάρ». Λαϊκός πολιτισμός, εκπαίδευση και διασπορά	41
Νίκος Τσιρέβελος – Εμμανουήλ Χ. Κυριαζάκος – Γιώργος Κατσαδώρας: «Γατί αύριο τον περίμενα, εκεί στη Σαμαρκάνδη». Έντεχνος συλλογισμός και λαϊκός πολιτισμός με αφετηρία ένα τραγούδι στο πλαίσιο διαθεματικής διδασκαλίας στη Β΄ θμια Εκπαίδευση.....	42

7. ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΕΝΔΥΜΑ

Αντιγόνη-Άννα Ιωάννου: «Απ' το υφάδι ως την καλή με τα κορβέτια». Τεχνικές, εργαλεία, χειροτεχνήματα ως μορφή έκφρασης άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.....	43
Ζωή Σταμπουλίδη: Η συμβολή των ενδυμασιών της Προεδρικής Φρουράς στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην Ελλάδα	44
Έλενα Σ. Λαζαρίδου: Η λαογραφική έρευνα των γυναικείων εσωρούχων στην Ελλάδα στο 2 ^ο μισό του 20 ^{ου} αιώνα	44
Σάτια Κασίμη – Νάντια Μαχά-Μπιζούμη: Ινδικά ενδύματα σε χρήση στον σύγχρονο ελληνικό χώρο. Λαογραφική προσέγγιση της οικειοποίησης μιας ενδυματολογικής ετερότητας	45
Νάντια Μαχά-Μπιζούμη: Η λαογραφική συμβολή στην προσέγγιση του ενδεδυμένου σώματος στον μουσειακό χώρο	46

8. ΛΑΪΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ – ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΕΣ – ΗΧΟΤΟΠΙΑ

Ευαγγελία Χαλδαϊάκη: Σύγχρονες μουσικολαογραφικές παρατηρήσεις από το δρώμενο «Μπάμπιντεν» της Πετρούσσας Δράμας.....	47
Ανδρέας Ρέγγης: Σκιαγραφώντας την κουλτούρα που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη επιτέλεση ενός εθίμου που έρχεται «από τα παλιά». Η περίπτωση του «Μπάμπιντεν» της Πετρούσσας Δράμας	48
Ιωάννης Καραχρήστος: Λαϊκά δρώμενα και διαχείριση τραυματικών γεγονότων: Το παράδειγμα του «Νεομαγνησιώτικου Γάμου» στην περιοχή της Λαμίας.....	49

Μαρία Γκασούκα: Νεοπαγανισμός, Γυναικεία Πνευματικότητα, Θεα-λογία: Θηλυκές παραδόσεις, δοξασίες, τελετουργίες και Λόγος στο σύγχρονο Κίνημα της Θεάς	49
Αλέξανδρος Ριζόπουλος: Η αποτύπωση του ηχοτοπίου της Νάουσας Ημαθίας, ως πολυτροπική εθνογραφική έρευνα, στις σύγχρονες λαογραφικές σπουδές.....	50
Παναγιώτης Σδούκος: Το «Χοροτράγουδο» ως πρακτική μέθοδος ερμηνείας του δημοτικού τραγουδιού: από τα λαϊκά δρώμενα στις σύγχρονες παραστατικές τέχνες	51

9. ΧΟΡΟΣ – ΜΟΥΣΙΚΗ

Χρήστος Παπακώστας: Χορεύοντας/διαγωνιζόμενος (για) μια ταυτότητα: ελληνοαμερικανικότητα και παραδοσιακός χορός	52
Αλέξάνδρα Αποστολάκη: Χορός και Κοινότητες Πρακτικής. Μια μελέτη περίπτωσης.....	53
Γεώργιος Πασσιόπουλος – Εμμανουήλ Χ. Κυριαζάκος: Περιθωριοποιημένες ομάδες και η έκφρασή τους μέσω της μουσικής: συγκριτική μελέτη μεταξύ δύο διαφορετικών (;) κόσμων.....	54
Μαρία Αντωνοπούλου – Μένια Κοκκίνη: Γεύσεις και παράδοση: Η χρήση παραδοσιακών τραγουδιών σε σύγχρονες τηλεοπτικές διαφημίσεις.....	55

10. Η ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΕΚΦΟΡΑ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Κλειώ Γκουγκουλή: Από την αίθουσα διδασκαλίας στη δημιουργία μιας πανεπιστημιακής συλλογής παιχνιδιών. Η έκθεση «Παιχνιδιοϊστορίες: παιχνίδια στην Αιτωλοακαρνανία 1940-2010»	56
Μαρία Πετρά – Νάγια Δαλακούρα: «Από το χωράφι... στο Παστάλι». Μια βιωματική διαδρομή στα χνάρια του καπνού.....	57
Νάγια Δαλακούρα: «Αξιότιμε κύριε Πείδη... το σπίτι σας είναι πλέον μουσείο». Πρόγραμμα μουσειακής μάθησης για οικογένειες στο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Κομοτηνής	57

ΣΤΡΟΓΓΥΛΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ..... 59

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΕΔΡΩΝ..... 60

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μανόλης Γ. Βαρβούνης, Πρόεδρος, Καθηγητής Λαογραφίας, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, Κοσμήτορας Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών, Διευθυντής Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

Νάντια Μαχά-Μπιζούμη, Αντιπρόεδρος, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Λαογραφίας (Λαογραφία: Λαϊκή Τέχνη), Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ

Βασίλειος Δαλκαβούκης, Καθηγητής Εθνογραφίας του Ελλαδικού Χώρου, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ

Αικατερίνη Μάρκου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνικής και Ιστορικής Ανθρωπολογίας του Βαλκανικού Χώρου, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ

Βασιλική Κράββα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ανθρωπολογίας της Κατανάλωσης, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ

Αθανάσιος Κούγκουλος, Επίκουρος Καθηγητής Σημειωτικής (Λογοτεχνική Ανάλυση και Πολιτισμική Ερμηνεία), Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ

Παναγιώτα Δαλακούρα, Δρ Εθνομουσειολόγος – Μουσειοπαιδαγωγός

Μυροφόρα Ευσταθιάδου, Γραμματέας, Δρ Λαογραφίας ΕΚΠΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μανόλης Γ. Βαρβούνης, Πρόεδρος, Καθηγητής Λαογραφίας, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, Κοσμήτορας Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών, Διευθυντής Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας

Νάντια Μαχά-Μπιζούμη, Αντιπρόεδρος, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Λαογραφίας (Λαογραφία: Λαϊκή Τέχνη), Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ

Βασίλης Νιτσιάκος, Καθηγητής Κοινωνικής Λαογραφίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Γεώργιος Κατσαδώρας, Καθηγητής Λαογραφίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Βασιλική Χρυσανθοπούλου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνικής Λαογραφίας, Τμήμα Φιλολογίας, ΕΚΠΑ

Ρέα Κακάμπουρα, Καθηγήτρια Λαογραφίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, ΕΚΠΑ

Ευάγγελος Καραμανές, Διευθυντής Ερευνών στο Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών

ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΑΞΙΟΝΕΣ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Σκοπός του Συνεδρίου είναι η ανάδειξη της σύγχρονης λαογραφικής έρευνας και διδασκαλίας στον ενιαίο πανεπιστημιακό και ερευνητικό χώρο. Για αυτόν ακριβώς τον λόγο απευθυνόμαστε και σε Ερευνητές των Ερευνητικών Κέντρων, αλλά δίνουμε και το βήμα σε μεταπτυχιακούς, διδάκτορες και μεταδιδάκτορες, σε μια προσπάθεια ανατροφοδότησης της σύγχρονης λαογραφικής έρευνας και διδασκαλίας.

Θεματικές ενότητες του Συνεδρίου:

1. Οι λαογραφικές σπουδές σήμερα
2. Η λαογραφική έρευνα και μελέτη του νεωτερικού και μετανεωτερικού πολιτισμού
3. Σύγχρονες λαογραφικές προσεγγίσεις της διατροφής
4. Έντεχνος λαϊκός λόγος
5. Λαογραφία και έρευνα
6. Ο λαϊκός πολιτισμός στην εκπαίδευση
7. Λαογραφία και Ένδυμα
8. Λαϊκά δρώμενα – Τελετουργίες – Ηχοτοπία
9. Χορός – Μουσική
10. Η μουσειακή εκφορά του λαϊκού πολιτισμού – Εκπαιδευτικές δράσεις

ΕΝΑΡΚΤΗΡΙΑ ΟΜΙΛΙΑ

Μανόλης Γ. Βαρβούνης

Καθηγητής Λαογραφίας, Τμήμα Ιστορίας
και Εθνολογίας, ΔΠΘ, Κοσμήτορας Σχολής
Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών,
Διευθυντής Εργαστηρίου Λαογραφίας και
Κοινωνικής Ανθρωπολογίας
mvarv@otenet.gr

**Σύγχρονοι ορίζοντες των
ελληνικών λαογραφικών
σπουδών: προκλήσεις
και κατευθύνσεις**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην ανακοίνωση αυτή εξετάζονται οι σύγχρονοι ορίζοντες των ελληνικών λαογραφικών σπουδών, αλλά και οι προκλήσεις που προκύπτουν για την ελληνική λαογραφία από τις σύγχρονές μας επιστημονικές, κοινωνικές και τεχνολογικές κατευθύνσεις, καθώς και οι κατευθύνσεις της λαογραφίας, όπως ορίζονται και προσδιορίζονται από τους παράγοντες αυτούς. Συγκεκριμένα συζητούνται τα σχετικά με τον διάλογο λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, με τη χρήση των νέων ψηφιακών τεχνολογιών αιχμής στο λαογραφικό έργο, με την εξ αποστάσεως λαογραφική εκπαίδευση και τη θέση της λαογραφίας στο σύγχρονο ακαδημαϊκό τοπίο, και με τη σύγχρονη θεματολογία της επιστήμης μας. Σε κάθε περίπτωση εξετάζονται οι νέες οπτικές που προσφέρουν οι εξελίξεις αυτές, αλλά και οι κατευθύνσεις στις οποίες οδηγούν την Ελληνική λαογραφία, περισσότερο στο πλαίσιο της προσπάθειας να προχωρήσει ο επιστημονικός διάλογος στα φλέγοντα αυτά ζητήματα, παρά με τη διάθεση να δοθούν λύσεις σε παρόμοια ζητήματα.

1. ΟΙ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΗΜΕΡΑ

Βασιλική Χρυσανθοπούλου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Κοινωνικής Λαογραφίας
Τμήμα Φιλολογίας, ΕΚΠΑ
vchrvs@phil.uoa.gr,
chrvssanthopoulou@yahoo.co.uk

**Προς μια διαπολιτισμική λαογραφία:
Παραδείγματα από
τη λαογραφία της Μετανάστευσης
και της Διασποράς**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η σύγχρονη λαογραφία επωφελείται, αλλά και χρειάζεται, τη διαπολιτισμική προσέγγιση, την προσέγγιση, δηλαδή, που προκύπτει από τη δημιουργική και ισότιμη συνεργασία ατόμων που προέρχονται από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα. Η συνεργασία αυτή παράγει νέες πολιτισμικές μορφές, τις οποίες μοιράζονται όλα τα μέλη τέτοιων ομάδων.

Η προτεινόμενη ανακοίνωση στοχεύει να συμβάλει στην ανάδειξη και στη μελέτη σύγχρονων θεωριών και μεθόδων έρευνας που αφορούν στη θεματολογία και στη διδασκαλία της Λαογραφίας. Οι νέες αυτές κατευθύνσεις προκύπτουν από τις εκφάνσεις της ζωής, της κοινωνικής οργάνωσης και του πολιτισμού, που συνδέονται με τη σύγχρονη παγκοσμιοποίηση και τη διεθνικότητα και επιφέρουν την αυξημένη κινητικότητα των ανθρώπων, των ιδεών και των αντικειμένων, ως αποτέλεσμα της ολοένα βελτιούμενης τεχνολογίας των επικοινωνιών, τόσο στις φυσικές, όσο και στις διαδικτυακές μετακινήσεις.

Οι σημερινοί λαογράφοι ερευνητές και καθηγητές μελετούν πλέον πολιτισμικές ομάδες και φαινόμενα πολυπολιτισμικού και υβριδικού χαρακτήρα, που μπορούν να κατανοηθούν μόνο μέσω μιας διαπολιτισμικής προσέγγισης, ώστε να γίνουν αντιληπτοί οι σύγχρονοι σχηματισμοί και οι μετασχηματισμοί τους. Ως πανεπιστημιακοί δάσκαλοι και ερευνητές, καλούμαστε να διερευνήσουμε και να διδάξουμε τον λαϊκό πολιτισμό σε τάξεις που περιλαμβάνουν άτομα διαφόρων εθνοπολιτισμικών προελεύσεων, από τα γεννημένα στην Ελλάδα τέκνα μεταναστών ως τους Κινέζους φοιτητές, που συμμετέχουν στα μαθήματά μας. Οι εργασίες που εκπονούν μας αποκαλύπτουν το μωσαϊκό και τις διαπολιτισμικές σχέσεις και ανταλλαγές της σύγχρονης ελληνικής, και άλλων κοινωνιών.

Οι θεωρητικές προσεγγίσεις της διαπολιτισμικότητας και της διασποράς ως «πρακτικής», αποτελούν αναγκαία και πολύτιμα εργαλεία στα χέρια των λαογράφων, μεταξύ άλλων επιστημόνων των κοινωνικών και ανθρωπιστικών σπουδών, τόσο για την έρευνα όσο και για τη διδασκαλία τους. Η παρούσα ανακοίνωση επιδιώκει να αναδείξει τη χρησιμότητα των προσεγγίσεων αυτών μέσω της ανάλυσης παραδειγμάτων από την ερευνητική και τη διδακτική εμπειρία της γράφουσας και των φοιτητών της, στο πλαίσιο των προπτυχιακών και των μεταπτυχιακών λαογραφικών μαθημάτων μας.

Παρασκευάς Ποτηρόπουλος

Κύριος Ερευνητής, Κέντρον Ερεύνης
της Ελληνικής Λαογραφίας
της Ακαδημίας Αθηνών
potpari@academyofathens.gr,
potpari@gmail.com

**Λαογραφία και ψηφιακές
ανθρωπιστικές σπουδές. Η μελέτη του
λαϊκού πολιτισμού και της παράδοσης
στην ψηφιακή εποχή**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η ραγδαία ανάπτυξη της ψηφιακής συνθήκης έχει συμβάλει στην ψηφιακή στροφή των ανθρωπιστικών επιστημών, στη διασύνδεσή τους με τις Ψηφιακές Τεχνολογίες στο πλαίσιο των Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Σπουδών (Digital Humanities). Η ψηφιακότητα εισχωρεί σταδιακά στην ερευνητική διαδικασία. Αν σε ένα πρώτο επίπεδο οι σύγχρονες τεχνολογίες λειτουργούν ως μέσα και ως εργαλεία διαχείρισης της πολιτιστικής γνώσης, η αλληλεπίδραση των ανθρωπιστικών επιστημών με τον «ψηφιακό

πολιτισμό» παράγει νέες μορφές πληροφορίας και γνώσης. Οι διαστάσεις αυτής της σχέσης αφορούν δηλαδή την έρευνα, την ανάλυση, την ερμηνεία, την παραγόμενη γνώση και τη χρήση της τελικά.

Η ψηφιακή συνθήκη θέτει μια σειρά από προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η Λαογραφία, οι οποίες αφορούν όχι μόνο νέες μορφές ανάγνωσης, νέα πεδία (το διαδίκτυο) και τρόπους έρευνας (ψηφιακή έρευνα), αλλά και τη μεθοδολογία και τις πειθαρχίες της επιστήμης (ροές εργασιών, σχήματα μεταδεδομένων, πρότυπα, οντολογίες). Οι δυνατότητες διάχυσης και ελεύθερης πρόσβασης στη γνώση, ο έλεγχος και η ενεργός συμμετοχή της ευρύτερης κοινότητας στην παραγωγή της, στο πλαίσιο της Δημόσιας Λαογραφίας, θέτουν μια σειρά από ζητήματα που αφορούν τα υποκείμενα της έρευνας (επαναπροσδιορίζοντας για μία ακόμη φορά την έννοια του «λαού») αλλά και τον ρόλο του λαογράφου στην ψηφιακή εποχή. Ζητήματα τα οποία αφορούν τελικά την ίδια τη θεωρία της επιστήμης.

Η ανακοίνωση επιχειρεί να διερευνήσει τη θέση της Λαογραφίας στο πλαίσιο των Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών, αυτού του ραγδαία αναπτυσσόμενου διεπιστημονικού κλάδου. Τις προοπτικές που διανοίγονται, τις διεπιστημονικές συνέργειες που επιβάλλονται, τους μετασχηματισμούς που απαιτούνται, τους προβληματισμούς που δημιουργούνται, το σύνολο των μεταβάσεων που προκύπτουν από τη μελέτη του λαϊκού πολιτισμού και της παράδοσης στην ψηφιακή εποχή.

Άννα Λυδάκη

Ομότιμη Καθηγήτρια Παντείου
Πανεπιστημίου Κοινωνικών
και Πολιτικών Επιστημών
lydakianna@gmail.com

Το μάθημα της Λαογραφίας σ' ένα Τμήμα Κοινωνιολογίας

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η διδασκαλία της Λαογραφίας σε ένα Τμήμα Κοινωνιολογίας θεωρώ ότι παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Εκ των πραγμάτων, Κοινωνιολογία και Λαογραφία είναι συγγενείς επιστήμες ως επιστήμες του ανθρώπου. Παρά ταύτα και παρά τις ομοιότητες ανάμεσά τους, υπάρχουν διαφορές, και ένας διάλογος ανάμεσα στις δύο επιστήμες θα ήταν πολύ χρήσιμος.

Από το εαρινό εξάμηνο του 1997 διδάσκω το μάθημα της Λαογραφίας στο Τμήμα Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών. Πιστεύω ότι η κατάθεση της εμπειρίας μου από τη διδασκαλία και από την ανταπόκριση των φοιτητριών και των φοιτητών στο μάθημα, καθώς και η παρουσίαση των ερωτημάτων που έθεταν, θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη ενός διαλόγου ανάμεσα στην Κοινωνιολογία και τη Λαογραφία, απαραίτητου για τις σύγχρονες λαογραφικές σπουδές.

2. Η ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΝΕΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΕΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Γεώργιος Κούζας

Επίκουρος Καθηγητής
Αστικής Λαογραφίας,
Τμήμα Φιλολογίας, ΕΚΠΑ
g.kouzas@yahoo.gr

**Βιομηχανική Λαογραφία:
ένας αδιερεύνητος κλάδος
της λαογραφικής επιστήμης**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η ανακοίνωση αυτή στοχεύει στο να αναδείξει ένα αδιερεύνητο από την οπτική της ελληνικής Λαογραφίας πεδίο, εκείνο της «βιομηχανικής Λαογραφίας». Αν και ο ιδρυτής της ελληνικής Λαογραφίας, Νικόλαος Πολίτης είχε μιλήσει ήδη από το 1909 στο περιοδικό *Λαογραφία* για τα «βιομηχανικά επιτηδεύματα» και τη ζωή των εργατών στις τότε βιομηχανίες και βιοτεχνίες της εποχής, εντούτοις το πεδίο αυτό δεν προσεγγίστηκε από τους λαογράφους μετά τον Πολίτη.

Βέβαια, δεν συνέβη το ίδιο στο εξωτερικό, όπου στην Ευρώπη και ιδίως στη Γερμανία έχουμε μελέτες για τη ζωή των εργατών στα εργοστάσια και την καθημερινότητά τους. Ανάλογες έρευνες έχουν πραγματοποιηθεί και στη Ρωσία από τη Σοβιετική Εθνογραφική Σχολή. Και βέβαια βιβλίο-σταθμός παραμένει το έργο του γνωστού αμερικανού λαογράφου Dorson, *Land of the Millrats*, στο οποίο και ασχολήθηκε με τη ζωή αλλά και την πνευματική δημιουργία στα εργοστάσια των ΗΠΑ. Επίσης, στην Ελλάδα έχουμε ανάλογες έρευνες από τη σκοπιά της Κοινωνιολογίας, και κυρίως από τον κλάδο της Βιομηχανικής Κοινωνιολογίας, οι οποίες όμως είτε είναι έρευνες ποσοτικές είτε στοχεύουν στην ανάλυση συγκεκριμένων μόνο ζητημάτων (π.χ. η έννοια του «κύρους» στην εργασία, η έννοια του «εργασιακού ήθους», οι «σιωπηρές συμβάσεις εργασίας» κ.ά.).

Στην ανακοίνωση, πέρα από τη δεδομένη θεωρητική ανασκόπηση, θα επικεντρωθούμε και σε ζητήματα εθνογραφικής έρευνας σε αυτούς τους χώρους, όπου παρουσιάζονται διάφορες δυσκολίες, καθώς είναι ιδιωτικοί χώροι. Όμως, στα εργοστάσια παρουσιάζονται και ερευνητικές προκλήσεις, με δεδομένο ότι είναι χώροι που δεν έχουν μελετηθεί εθνογραφικά από τις επιστήμες της Λαογραφίας και της Κοινωνικής Ανθρωπολογίας στην Ελλάδα.

Κατά τη διάρκεια της ανακοίνωσης, θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε θεματικές προς έρευνα που ενδιαφέρουν την επιστήμη της Λαογραφίας, αλλά και θα αναλύσουμε τα μεθοδολογικά εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν σε μια τέτοια έρευνα, βάσει και των δικών μας ερευνητικών εμπειριών.

Αλέξανδρος Καπανιάρης

Δρ Ψηφιακής Λαογραφίας,
Καθηγητής-Σύμβουλος ΕΑΠ
ΜΠΣ Τέχνη, Πολιτιστική Κληρονομιά
– Αναπτυξιακές Πολιτικές
kapaniaris@yahoo.gr

**Η Ψηφιακή Λαογραφία στην εποχή
της τεχνητής νοημοσύνης:
Προβληματισμοί, ερευνητικά πεδία,
εργαλεία και περιεχόμενο**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η Ψηφιακή Λαογραφία στην εποχή της τεχνητής νοημοσύνης αναδύεται ως ένα σημαντικό πεδίο των Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών. Επιπρόσθετα, η ενσωμάτωση της τεχνητής νοημοσύνης στον τομέα της έρευνας που αφορά τις λαογραφικές σπουδές μπορεί να έχει σημαντικές επιδράσεις στο μέλλον και να επιτρέψει την ανάπτυξη νέων προσεγγίσεων. Ειδικότερα, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να εξελίξει τη λαογραφική έρευνα στον τομέα της ανάλυσης και επεξεργασίας δεδομένων, στην ψηφιακή αρχειοθέτηση, στην ψηφιακή αποκατάσταση – επαναδημιουργία, στην ψηφιακή ανάλυση ιστοριών, στην εκπαίδευση και τη διάδοση του λαϊκού πολιτισμού. Συμπερασματικά, η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να επεκτείνει τις δυνατότητες της Λαογραφίας ως επιστήμης, καθιστώντας δυνατή την αυτοματοποίηση εργασιών, την ανάλυση μεγάλων όγκων δεδομένων και τη δημιουργία ευφύων εργαλείων για τη μελέτη και τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Στην εργασία αυτή θα επιχειρηθεί μια συζήτηση, που πιθανά μπορεί να συμβάλει στον διάλογο σχετικά με το κατά πόσο εξελίσσονται οι λαογραφικές σπουδές σήμερα, και πώς συνδέονται με το πεδίο των Ψηφιακών Ανθρωπιστικών Επιστημών και της τεχνητής νοημοσύνης. Επιπρόσθετα, θα διερευνηθεί κατά πόσο η τεχνητή νοημοσύνη μπορεί να διαμορφώσει μια νέα πραγματικότητα σε σχέση με τον λαϊκό πολιτισμό στο διαδίκτυο.

Αναγνώστης Παπακυπρίσσης

Δρ Λαογραφίας ΕΚΠΑ
apapakip@gmail.com

**Εγκυκλοπαιδισμός και Λαογραφία ή
η συμπεριληπτική διάσταση της επιστήμης
του λαϊκού πολιτισμού: Απόπειρα προσέγγισης**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Με πρωτοπόρο τον ιδρυτή της ελληνικής Λαογραφίας Ν. Γ. Πολίτη, όλοι σχεδόν οι πανεπιστημιακοί λαογράφοι ακολούθησαν το παράδειγμά του και είτε επιμελήθηκαν είτε ληματογράφησαν σημαντικές εγκυκλοπαιδικές εκδόσεις, οι οποίες έγιναν, από

τα τέλη του 19^{ου} αιώνα έως τις μέρες μας, βιβλία αναφοράς και τεκμηρίωσης για αρκετές γενιές (σήμερα γνωστικά πεδία αναζήτησης είναι οι ηλεκτρονικές εγκυκλοπαίδειες, π.χ. wikipedia). Ασφαλώς η ενασχόληση των Ελλήνων (τουλάχιστον) λαογράφων, διαχρονικά, με την εν συνόλω θεώρηση του ανθρώπου φανερώνει την ύπαρξη μιας συναντίληψης, η οποία, θεωρώ, ερείδεται στη διατυπωμένη από τον Μ. Γ. Μερακλή θέση ότι η Λαογραφία είναι μια «πολυεπιστήμη», ένα σημείο τομής αρκετών συγγενών ανθρωπιστικών επιστημών (Ιστορία, Κοινωνιολογία, Φιλολογία, Γλωσσολογία, Εθνολογία, Κοινωνική Ανθρωπολογία κ.ά.) και η μελέτη της απαιτεί συνθετική γνώση και θεώρηση των πραγμάτων. Ο λαογράφος σίγουρα δεν μπορεί να γνωρίζει όλες τις παραπάνω επιστήμες ξεχωριστά, οφείλει όμως να ερευνά και να μελετά τους συγκλίνοντες τόπους τους. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται μια πρώτη καταγραφή και προσέγγιση του φαινομένου τόσο στους επιστήμονες και, στο μέτρο του δυνατού, σε ερασιτέχνες λαογράφους.

Βάιος Φ. Καμινιώτης

Μεταδιδακτορικός
ερευνητής Λαογραφίας
Πανεπιστημίου Πελοποννήσου
vaios.kaminiotis@yahoo.gr

Προς μια αυτοστοχαστική Λαογραφία

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Στην παρούσα εισήγηση επιχειρείται, κατ' αρχάς, μια αναστοχαστική προσέγγιση της Λαογραφίας, δεδομένου ότι ως μια εξελισσόμενη επιστήμη που εξετάζει τις εκάστοτε νέες όψεις της κοινωνικής ζωής και της λαϊκής δημιουργίας, εντάσσεται και η ίδια σε κοινωνικοϊστορικά συμφραζόμενα και επιστημονικά ρεύματα, τα οποία διαμόρφωσαν την οπτική της για τον λαϊκό πολιτισμό από την επιστημονική της συγκρότηση το 1909 και σε όλη την πορεία της μέχρι σήμερα. Ως εκ τούτου, οι σύγχρονοι λαογράφοι οφείλουν να στραφούν στους εαυτούς τους και να αναζητήσουν τα κίνητρα των ερευνών τους αντιστικτικά με τη θεωρία της επιστήμης. Ο αυτοστοχασμός του επιστήμονα καταδεικνύει, πρώτιστα, ότι τα βαθύτερα αίτια της επιλογής ενός πεδίου έρευνας σχετίζονται τόσο με τις προσωπικές καταβολές και τα βιώματά του όσο και με το πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο, μέσα στο οποίο λειτουργεί και τον επηρεάζει συνειδητά ή ασυνείδητα. Κατ' αυτόν τον τρόπο η Λαογραφία εμπλουτίζεται μεθοδολογικά και ανανεώνεται θεωρητικά.

Νικόλαος Καρούζης

Δρ Λαογραφίας
karpouzis@sch.gr

**Αρχαία ελληνική πόλις και λαϊκός
πολιτισμός: επιχειρώντας μια σύγχρονη
επισκόπηση της εργασίας του Ν. Γ. Πολίτου,
«Αριστοτέλους Αθηναίων Πολιτεία»**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η εργασία διερευνά την ίδρυση και ανάπτυξη της πόλεως και τις διαφορές των όρων πόλις και κράτος, με την πρώτη ως κοινωνικοπολιτική οργάνωση των πολιτών και την αλληλεπίδρασή της στο κράτος, ως κοινωνικοοικονομικό οργανισμό. Στη σύγχρονη έρευνα της αρχαιότητας υποστηρίζεται σχεδόν με βεβαιότητα ότι η κύρια μορφή πολιτικής και κοινωνικής οργάνωσης της αρχαίας κοινωνίας είναι η πόλις (civitas), εξηγώντας τη μοναδική και μη επαναλαμβανόμενη πρωτοτυπία του ελληνικού πολιτισμού κυρίως από τη φύση της πόλεως, η οποία λειτουργεί ως στοιχείο που διαμορφώνει τη δομή αυτού του λαϊκού πολιτισμού.

Η αρχαία ελληνική πόλις, στην κλασική της μορφή, ήταν μια κοινότητα πολιτών, η οποία δημιουργήθηκε, κατά κανόνα από τη συγχώνευση εδαφικών κοινοτήτων, των οποίων η οικονομική βάση ήταν, ως επί το πλείστον, η γεωργία, της οποίας φυσικό αποτέλεσμα ήταν η ανώτατη ιδιοκτησία της γης, η «άμεση δημοκρατία» με την κυριαρχία της λαϊκής συνέλευσης ως βάσης της πολιτικής οργάνωσης, καθώς και η καταρχήν ταύτιση του πολιτικού και του στρατιωτικού συστήματος. Η συστηματοποίηση των δουλοκτητικών σχέσεων έδωσε νέα ώθηση στην ανάπτυξη της κοινότητας αυτής και στην τάση να γίνει μια μορφή οργάνωσης της άρχουσας τάξης.

Η αντίληψη του Αριστοτέλη βασιζόταν στην κυρίαρχη ιδέα της εποχής του ότι η πόλις ήταν πρωτίστως μια ομάδα πολιτών μαζί με τις υλικές συνθήκες που εξασφάλιζαν την ύπαρξή της, δηλαδή, ένα είδος κοινότητας πολιτών. Θέτοντας το καίριο ερώτημα για το ποια μορφή ιδιοκτησίας (συλλογική ή ιδιωτική) είναι πιο ορθολογική, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι και οι δύο οδηγούν σε αρνητικές συνέπειες συνοψίζοντας ότι η ιδιοκτησία πρέπει να είναι συλλογική μόνο με τη σχετική έννοια, αλλά με την απόλυτη πρέπει να είναι ιδιωτική. Τα παραπάνω θέματα επισκοπούνται στη βάση της εργασίας του Ν. Γ. Πολίτου, «Αριστοτέλους Αθηναίων Πολιτεία. Τρία εισαγωγικά μαθήματα εις την ερμηνείαν του Β' μέρους της αριστοτελείου συγγραφής κατά το ακαδημαϊκόν έτος 1891-1892», *Παρνασσός ΙΣΤ'* (1893), σελ. 5-18, 92-103, 197-313.

3. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ ΤΗΣ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

Βασίλης Δαλκαβούκης

Καθηγητής Εθνογραφίας του
Ελληναδικού Χώρου, Τμήμα
Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ
vdalkavo@he.duth.gr

**Οι λαχανόκηποι των άτυπων
αυτοπαραγωγών. Μια παλιά πρακτική
στη σύγχρονη μετεξέλιξη της**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η άτυπη καλλιέργεια λαχανικών στην προνεωτερική της εκδοχή υπήρξε μια αυτονόητη πρακτική επιβίωσης για τον αγροτικό κόσμο, αλλά σε πολλές περιπτώσεις και για τους ημιαστικούς πληθυσμούς ή ακόμη και τους αστικούς, σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης. Η συγκεκριμένη ανακοίνωση, ωστόσο, θα επικεντρωθεί κυρίως στις μορφές που λαμβάνει αυτή η παλιά πρακτική μέσα στη σύγχρονη και, ιδιαίτερα, με αφορμή την πρόσφατη οικονομική κρίση στον ελληναδικό χώρο. Η θεωρητική αφετηρία της προσέγγισης βασίζεται τόσο στην πολιτικοποιημένη αντίδραση που εκφράστηκε ποικιλοτρόπως μέσα από την καλλιέργεια για αυτοκατανάλωση την περίοδο της κρίσης στον αστικό ιστό, όσο και στον εντοπισμό πρακτικών που εκπορεύονται από το λεγόμενο «αγροτικό-αστικό συνεχές» στην απόπειρα ερμηνείας της ιδιομορφίας της ελληνικής αγροτικής συνθήκης. Το εμπειρικό υλικό προέρχεται από συστηματική επιτόπια έρευνα του εισηγητή.

Γιώργος Μαυροφρύδης

Δρ Οικογεωγραφίας
mavrofridis@geo.aegean.gr

**Η έρευνα της ελληνικής παραδοσιακής
μελισσοκομίας: επιτεύγματα και προοπτικές**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η ελληνική παραδοσιακή μελισσοκομία δεν μελετήθηκε σε βάθος από τους λαογράφους του περασμένου αιώνα. Οι σχετικές δημοσιεύσεις, άρθρα και μικρο-κεφάλαια σε βιβλία, μετριοούνται στα δάκτυλα των χεριών και έχουν αποκλειστικά τοπικό χαρακτήρα. Παρόλο που στις επιτόπιες έρευνες συλλέγονταν πληροφορίες (και) για τη μελισσοκομική μας παράδοση, αυτές έμεναν κατά βάση αναξιοποίητες. Ιδιαίτερα αισθητή είναι η έλλειψη ενδιαφέροντος για τη μελέτη των παραδοσιακών μελισσοκομικών μεθόδων. Ακόμη και αυτή η μέθοδος των κινητών κρηθηρών, η οποία εφαρμοζόταν από Έλληνες μελισσοκόμους έως πριν λίγες δεκαετίες και επηρέασε καίρια την παγκόσμια μελισσοκομία, δεν έτυχε της δέουσας προσοχής.

Στα μέσα περίπου της τελευταίας δεκαετίας του 20^{ού} αιώνα, ξεκίνησε η συστηματική καταγραφή της παραδοσιακής μας μελισσοκομίας, ιδίως σε ό,τι αφορά στους τύπους και υπο-τύπους των χρησιμοποιούμενων κυψελών και των ασκούμενων μελισσοκομικών μεθόδων. Η προσπάθεια αυτή, υπό την αιγίδα της Εταιρείας Διαφύλαξης Αρχαίων Μελισσοκομίας (ΕΔΙΑΜ) και την αρωγή στα πρώτα στάδια λαογράφων του ΚΕΕΛ, έφερε σημαντικά αποτελέσματα τα οποία δημοσιεύονταν σε τακτική βάση. Από τις αρχές του τρέχοντος αιώνα, με την παραδοσιακή μελισσοκομία ασχολήθηκαν αρκετοί ερευνητές, η σχετική επιστημονική παραγωγή αυξήθηκε σημαντικά και κατέστη πλέον σαφής η γενική εικόνα της παραδοσιακής μας μελισσοκομίας όσον αφορά στους τύπους των χρησιμοποιούμενων κατά τόπους κυψελών και στις εφαρμοζόμενες μεθόδους.

Στη μελλοντική έρευνα απομένει να εστιάσει στην παραδοσιακή μελισσοκομία ορισμένων περιοχών όπου οι πληροφορίες είναι ελλιπείς, κυρίως όμως στην καταγραφή και μελέτη των λιθόκτιστων μελισσοκομικών κατασκευών. Οι κατασκευές αυτές (μελισσόσπιτα, μελισσότοιχοι, λιθόκτιστα μελισσοκομεία, μελισσομαντριά / μελισσοουργοί / μελισσόκηποι, μελισσο-θυρίδες κ.ά.) δεν έχουν μελετηθεί παρά ελάχιστα και σε μερικές μόνο περιοχές. Θα ήταν επίσης σημαντικό να δημιουργηθεί εθνικός κατάλογος των εν λόγω κατασκευών, στα πρότυπα ίσως του αντίστοιχου καταλόγου της International Bee Research Association (IBRA), ή εναλλακτικά, η συμπερίληψή τους στον σχετικό διεθνή κατάλογο (The Bee Boles Register).

Γεώργιος Ναθαναήλ

Δρ Λαογραφίας ΔΠΘ
george@nathanail.biz

Η γαστρονομία ως παράδειγμα παρουσίας και προβολής σύγχρονων μορφών προσέγγισης της λαογραφικής έρευνας

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

«Πες μου τι τρως και θα σου πω ποιος είσαι», είναι η φράση που αποδίδεται στον δικηγόρο, πολιτικό και γνωστό γαστρονόμο της εποχής Jean Anthelme Brillat-Savarin, που μέσα από το πολύ γνωστό βιβλίο του *Physiologie du gout*, του 1826, καταδεικνύει τη στενή σχέση διαιτητικών συνηθειών και ταυτότητας. Στην παρούσα εργασία, στο πλαίσιο του Συνεδρίου «Σύγχρονη Ελληνική Λαογραφία: Έρευνα και Εκπαίδευση», θα μελετηθούν σύγχρονες παρουσιάσεις και προβολές της γαστρονομίας ως στοιχείου της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.

Αρχικά, θα εξετασθεί η σημασία της γαστρονομίας και της διατροφής ως πολιτιστικού αγαθού μέσα από τη θεώρησή της από την Επιτροπή Πολιτισμού και Παιδείας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά και το Εθνικό Ευρετήριο της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς της Ελλάδας, σύμφωνα με το Δελτίο για τη Μεσογειακή Διατροφή. Στη συνέχεια, θα αναλυθούν σύγχρονοι τρόποι παρουσίας και προβολής, με αναφορές

σε αναλογικά αθλά, κυρίως, σε ψηφιακά μέσα, και στη συμβολή των τελευταίων ως παραγόντων εμπλουτισμού της διάχυσης των σχετικών πληροφοριών, ενώ θα διερευνηθεί και η οποία συνδυαστική χρήση τους. Σε ό,τι αφορά τα ψηφιακά μέσα, μεταξύ άλλων, θα μελετηθούν: εφαρμογές των social media, όπως το TikTok, στο πλαίσιο τηλεοπτικών σειρών, όπου παρουσιάζονται τοπικές συνταγές· τηλεοπτικές εκπομπές γαστρονομικού περιεχομένου, με δυνατότητα προβολής τους και στο YouTube –ιστοσελίδες διαφόρων σεφ· προβολές συνταγών μαγειρικής σε ιστοσελίδες, σε συνδυασμό με τη χρήση των social media (Facebook & Instagram) –online εταιρείες delivery γαστρονομικών προϊόντων· online εκπαιδευτικά παιχνίδια γαστρονομικών γνώσεων. Στο πλαίσιο των αναλογικών μέσων, θα γίνει αναφορά σε: τοπικά γαστρονομικά φεστιβάλ, ειδικά εορταστικά τεύχη, ημερολόγια, τουριστικούς οδηγούς, περιοδικά αεροπορικών και ακτοπλοϊκών εταιρειών με προβολή και τοπικών προϊόντων και, γενικά, σε διάφορα έντυπα σχετικά με τη μαγειρική. Επίσης, θα παρουσιαστούν χώροι των ΜΜΜ ή αεροδρομίων όπου προβάλλονται, κατά περίπτωση, και τοπικά προϊόντα. Θα ακολουθήσουν συμπεράσματα και προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

4. ΕΝΤΕΧΝΟΣ ΛΑΪΚΟΣ ΛΟΓΟΣ

Γεώργιος Κατσαδώρας

Καθηγητής Λαογραφίας,
ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
katsadoros@aegean.gr

Νικολέττα Ζούμπουλα

Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ΜΔΕ
στις Επιστήμες της Αγωγής-Εκπαίδευση με χρήση
Νέων Τεχνολογιών, ΜΔΕ στο Παιδικό Βιβλίο, Υπ. Δρ
Πανεπιστημίου Αιγαίου
nikzoo@hotmail.com

Τρίτη ηλικία και εξουσία στα παραμύθια των αδελφών Grimm

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η προφορική λαϊκή παράδοση, και ειδικότερα το λαϊκό παραμύθι, αποτελεί έναν χώρο πλούσιο σε συμβολικές αναπαραστάσεις και, αν δεχθούμε πως υποδηλώνει μια μεταφορική αναφορά στην πραγματικότητα, τότε η συμβολική του αυτή διάσταση αποκτά ένα ιδιαίτερο νόημα. Επίσης, συνθέτει και ένα πολιτιστικό προϊόν επιρρεπές στην παραγωγή και αναπαραγωγή κοινωνικών μορφών συμπεριφοράς, στερεοτύπων, αντιλήψεων, στάσεων και αξιών, καθιστώντας το ένα προνομιακό πεδίο μελέτης και έρευνας που πιθανότατα δύναται να συνεισφέρει στην καλύτερη κατανόηση πλήθους κοινωνικών θεμάτων. Ταυτόχρονα, η εξουσία αποτελεί μια από τις κοινωνικές πτυχές που θίγονται κατά κόρον μέσα από τις περιπέτειες των παραμυθιακών ηρώων και μάλιστα θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί πως εντοπίζεται στον πυρήνα του συγκεκριμένου

κριμένου λαϊκού λογοτεχνικού είδους, μιας και συχνά ταυτίζεται γενικότερα με την έννοια της δύναμης. Εξουσία και ηλικία συνδέονται άρρηκτα, καθιστώντας τη δεύτερη ως έναν πολύ σημαντικό παράγοντα ταξινόμησης και κατανομής της πρώτης.

Με βάση τα παραπάνω, πρόθεση της παρούσας έρευνας αποτέλεσε η διερεύνηση και μελέτη της σχέσης, ειδικά της τρίτης ηλικίας, μιας ηλικιακής κατηγορίας που δεν έχει καταστεί ερευνητικός πόλος κυρίως στον παραμυθιακό χώρο, των ηρώων/ίδων λαϊκών παραμυθιών, με την εξουσία που κατέχουν. Πηγή μελέτης αποτέλεσαν τα παραμύθια των αδελφών Grimm, μια παγκόσμια αναγνωρισμένη συλλογή, που, ενώ διανύει μια πορεία που ξεπερνά ήδη τους δύο αιώνες, παραμένει στο ερευνητικό προσκήνιο, όχι μόνο λόγω του περιεχομένου της, αλλά και εξαιτίας της ευμετάβλητης παρουσίας αλλά και επιρροής της σε ποικίλους επιστημονικούς και μη χώρους. Συγκεκριμένα, μέσω της ανάλυσης περιεχομένου και της δομικής και ερμηνευτικής προσέγγισης συγκεκριμένων παραμυθιών, θα γίνει προσπάθεια να εντοπιστούν οι ηλικιαμένοι χαρακτήρες των παραμυθιακών ιστοριών τους, να μελετηθούν οι αναπαραστάσεις τους και να διερευνηθούν οι μορφές εξουσίας που ασκούν εις βάρος των υπολοίπων ηρώων/ίδων. Επίσης, θα εξετασθεί πώς η δράση τους επηρεάζει την εξέλιξη της πλοκής, θα αναδειχθούν ενδεχόμενοι συμβολισμοί τους καθώς και μορφές ζωής και κοινωνικές συμπεριφορές. Προσδοκία μας είναι η κατανόηση κοινωνικών λειτουργιών και ειδικότερα των σχέσεων εξουσίας, άρρηκτα συνυφασμένων με τα γηρατειά, που αναδεικνύονται μέσα από τα παραμύθια και αντικατοπτρίζουν παρθενικές αλλά και σύγχρονες κοινωνικές δομές.

Δημήτρης Β. Προύσαλης
Τα λαϊκά παραμύθια από τις κοινωνίες του χτες στις σχολικές αίθουσες του σήμερα: Αντιμετωπίζοντας τον σχολικό εκφοβισμό μέσα από την προφορική αφήγηση. Όψεις και προτάσεις παιδαγωγικής αξιοποίησης

Υπ. Δρ ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ, Δάσκαλος,
Προφορικός Αφηγητής
dimprousal@yahoo.gr

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ο σχολικός εκφοβισμός (Bullying) ως φαινόμενο γνωρίζει έξαρση τα τελευταία χρόνια και στο ελληνικό σχολείο, σε όλες του τις βαθμίδες, προκαλώντας προβληματισμούς και ανησυχίες. Σκοπός της συγκεκριμένης εισήγησης είναι να καταδείξει τη σημαντικότητα της προφορικής αφήγησης (storytelling) των λαϊκών παραμυθιών, ως μέσο συνοχής της μαθητικής κοινότητας, ανάπτυξης ατομικής ενσυναίσθησης, κοινωνικών δεξιοτήτων και διαπροσωπικών σχέσεων, και την αναγκαιότητα δρομολόγησης συστηματικής και στοχευμένης θεματικά εφαρμογής της στη ζωή της σχολικής τάξης. Μέσα από την ανάδειξη των λειτουργικών της χαρακτηριστικών,

προτείνεται η αξιοποίηση της προφορικής αφήγησης ως σημαντικού εναλλακτικού παιδαγωγικού εργαλείου στη διαχείριση των προβλημάτων της σχολικής τάξης, ενισχύοντας τα προγράμματα ψυχοκοινωνικής ανάπτυξης των αντίστοιχων δεξιοτήτων από τους μαθητές, δίνοντας δυναμική στον ρόλο του εκπαιδευτικού ως αφηγητή και δυναμικού ενδιάμεσου και, παράλληλα, επιβεβαιώνοντας την πολύτιμη και διαχρονική συνεκτική και εξισορροπιστική λειτουργία του λαϊκού πολιτισμού στις αναδυόμενες και πολυδιάστατες ανάγκες της κάθε εποχής.

Αφροδίτη Νουνανάκη

Δρ Λογογραφίας ΕΚΠΑ
nounanaki@gmail.com

Σταμάτης Ζωχιός

Ερευνητής του Κέντρου Ερεύνης
της Ελληνικής Λογογραφίας
της Ακαδημίας Αθηνών
szochios@academyofathens.gr

Στο «Χάραγμα». Από τα
θρησκευτικά κείμενα στις
«θεωρίες συνωμοσίας»

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

«Τελολογικές» αφηγήσεις (Apocalyptic narratives) αξιοποιούνται κατά κόρον στη συνωμοσιολογική επιχειρηματολογία εμπλουτίζοντας το περιεχόμενο της «Νέας Τάξης Πραγμάτων», του δυστοπικού δηλαδή μέλλοντος που απειλεί την ανθρωπότητα. Αυτές οι αφηγήσεις τροφοδοτούνται από στοιχεία ποικίλων πηγών, μιας εκ των οποίων είναι η θρησκεία. Το «σημάδι του θηρίου» (“mark of the beast”) ή, όπως έχει επικρατήσει στην ελληνική γλώσσα, «το χάραγμα του αντίχριστου», είναι ένα τέτοιο στοιχείο. Αυτό αποτελεί θέμα από το βιβλίο της *Αποκάλυψης*, έχει όμως περάσει στον λαϊκό λόγο, ενώ πλέον αποτελεί ένα κυρίαρχο θέμα του σύγχρονου συνωμοσιολογικού λόγου. Φαίνεται ότι υπάρχει μια συνεχής τροφοδότηση της θρησκευτικότητας από τον «επίσημο» ιερατικό και εκκλησιαστικό λόγο που μετασχηματίζεται σε εκλαϊκευμένη πίστη, η οποία με τη σειρά της αξιοποιείται στην «ερμηνεία» του κόσμου μέσα στον οποίο ζει ο σύγχρονος άνθρωπος, του οποίου τον έλεγχο αισθάνεται ότι χάνει. Οτιδήποτε λοιπόν φαντάζει άγνωστο ή δυσερμηνευτο, εκλαμβάνεται ως απειλητικό. Η φοβική αυτή πρόσληψη αποδίδεται με οικεία αφηγηματικά θέματα, που δείχνουν την ένταση της απειλής. Και κάθε «απειλή» φέρνει την ανθρωπότητα ένα βήμα πιο κοντά στον όλεθρο. Έτσι λοιπόν πολλὰ δυσερμηνευτα σχήματα της νεωτερικότητας, που συνδέονται συχνά με τις τεχνολογικές εξελίξεις –όπως π.χ. η νέα ηλεκτρονική ταυτότητα– ή με την αλλαγή των επικρατούντων ηθών –όπως π.χ. η αποσύνδεση του τατουάζ από παραβατικές συμπεριφορές– συνδέονται με και αποδίδονται στο «απόλυτο κακό» –τον διάβολο και τον αντίχριστο– που παρασύρει την ανθρωπότητα στην καταστροφή.

Στην παρουσίαση αυτή λοιπόν θα επιχειρήσουμε να περιγράψουμε τη «διαδρομή» του «χαράγματος» από τα θρησκευτικά κείμενα στο συνωμοσιολογικό συλλογιστικό πλαίσιο. Μέσα από τη βιβλιογραφική και ιστορική έρευνα θα αναδειχθεί η διαχρονία και η διαπολιτισμική του διάσταση. Τη δε «αξιοποίησή» του στον σύγχρονο συνωμοσιολογικό λόγο θα αναδείξουμε μέσα από παραδείγματα που προκύπτουν από μακροχρόνια διαδικτυακή έρευνα. Στόχος μας έτσι είναι να παρουσιάσουμε το «χάραγμα» όπως προκύπτει από τα θρησκευτικά κείμενα και όπως προσλαμβάνεται και «αξιοποιείται» από τον συνωμοσιολογικό λόγο.

● ————— ●

Κατερίνα Σχοινά **Οι θρύλοι ως εκπαιδευτικά
εργαλεία για την πρόληψη
φυσικών καταστροφών**

Υπ. Δρ Λαογραφίας, Τμήμα
Φιλολογίας, ΕΚΠΑ
katerinasxoina@gmail.com

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η παρούσα εισήγηση θα επιχειρήσει να εξετάσει τον ρόλο των θρύλων ως εκπαιδευτικά εργαλεία στον τομέα της πρόληψης φυσικών καταστροφών. Στόχος είναι η προσπάθεια ανάδειξης των ιστοριών αυτών ως πηγές γνώσεων και εμπειριών σχετικά με τη συμπεριφορά της φύσης και τις προειδοποιήσεις της για ενδεχόμενες καταστροφικές εκδηλώσεις.

Μεθοδολογικά, η ανάλυση και η ερμηνεία των δεδομένων θα πραγματοποιηθεί με τη θεματική ανάλυση περιεχομένου, κυρίως μέσα από το έργο *Παραδόσεις* του Νικολάου Πολίτη. Θα παρουσιαστούν διάφοροι θρύλοι ως παραδείγματα που σχετίζονται με φυσικές καταστροφές, όπως πλημμύρες, σεισμοί και πυρκαγιές. Επιπλέον, θα επισημανθεί η σημασία της συλλογικής μνήμης που διατηρείται μέσω αυτών των αφηγήσεων, καθώς και η συνεισφορά τους στην ανάπτυξη ενός κοινού πλαισίου που προάγει την πρόληψη και την αντίδραση σε περιβαλλοντικούς κινδύνους.

Τέλος, θα προταθούν στρατηγικές για την ενσωμάτωση των θρύλων σε εκπαιδευτικά προγράμματα και δράσεις πρόληψης, με στόχο την αύξηση της ευαισθητοποίησης και της προετοιμασίας των κοινοτήτων για ενδεχόμενες φυσικές καταστροφές. Η αφήγηση και η συζήτηση μπορούν να ενισχύσουν την κατανόηση και την προετοιμασία για πιθανά φυσικά φαινόμενα στο μέλλον, προσφέροντας ένα νέο πρίσμα στην αντιμετώπιση καταστροφών.

Ευηλένα Καρδαμήλα

Υπ. Δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου
kardamila.evilena@gmail.com

**Ψηφιακή Λαογραφία και Εκπαίδευση:
Προβολή Ζητημάτων της Τριτοβάθμιας
Εκπαίδευσης μέσα από τα διαδικτυακά
μιμίδια των φοιτητών**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Με την ανάπτυξη της τεχνολογίας τα ψηφιακά μέσα και τα κοινωνικά δίκτυα επιτρέπουν σε όλους τους ανθρώπους να βάλουν το προσωπικό τους στοιχείο στο γενικό περιβάλλον του διαδικτύου, τόσο μέσω των δραστηριοτήτων τους όσο και μέσω της δυνατότητας να απευθύνονται σε ένα ευρύ κοινό. Μια από αυτές τις δραστηριότητες είναι τα διαδικτυακά μιμίδια, τα οποία ως ένα νεότερο είδος λαϊκού λόγου, γίνονται φορείς νέων στάσεων και αντιλήψεων, συμβάλλοντας με αυτόν τον τρόπο στη διάδοση του λαϊκού πολιτισμού στο διαδίκτυο.

Μία ομάδα, η οποία αποτελεί μέρος της σύγχρονης κοινωνίας είναι αυτή των σπουδαστών της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Καθώς βασικό χαρακτηριστικό τους είναι η σχέση τους με τις τεχνολογίες αιχμής, πολλές σκέψεις τους εκφράζονται μέσω της τεχνολογίας και του διαδικτύου. Παράδειγμα των μέσων, τα οποία χρησιμοποιούνται συστηματικά στην επικοινωνία των φοιτητών είναι τα διαδικτυακά μιμίδια. Μέσα από την ενδελεχή μελέτη των μιμιδίων δίνεται η δυνατότητα να διεξαχθούν συμπεράσματα τόσο για την καθημερινότητα και τις συνήθειες των φοιτητών όσο και για τις ανομολόγητες απόψεις τους και τους βαθύτερους προβληματισμούς τους.

Τα ερωτήματα που απασχόλησαν τη συγκεκριμένη έρευνα αφορούν τα ζητήματα της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης που προβάλλονται μέσα από τα διαδικτυακά μιμίδια, τα οποία δημοσιεύουν και διαμοιράζονται οι φοιτητές σε ομάδες τους του διαδικτύου. Έτσι, στην παρούσα μελέτη έγινε μια προσπάθεια συλλογής και κατηγοριοποίησης μιμιδίων που αναφέρονται στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Η μέθοδος που αξιοποιήθηκε για την έρευνα είναι η θεματική ανάλυση του περιεχομένου σε συνδυασμό με την εικόνα ή το βίντεο με τα οποία συνοδεύεται, τις γλωσσικές επιλογές των μιμιδίων και τα γραμματικά χαρακτηριστικά των κειμένων τους. Από τη μελέτη έγινε φανερό πως τα διαδικτυακά μιμίδια αποτυπώνουν τις σκέψεις και τους προβληματισμούς των φοιτητών σχετικά με το φάσμα της εμπειρίας τους στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση.

Νικόλαος Θ. Κόκκας

Δρ ΔΠΘ
nikolkok@gmail.com

**Η χρήση των νέων τεχνολογιών για
την επεξεργασία και ανάδειξη
της προφορικής παράδοσης των Πομάκων**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας για τη μελέτη του λαϊκού πολιτισμού των Πομάκων μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη μελέτη της άυλης πολιτιστικής τους κληρονομιάς. Μέσα από ερευνητικά προγράμματα που υλοποιήθηκαν πρόσφατα αναδείχθηκαν οι δυνατότητες επεξεργασίας της γλώσσας και της προφορικής παράδοσης των Πομάκων. Το 1995 ξεκίνησε το έργο «Θράκη», με στόχο τη συλλογή δημοτικών τραγουδιών της Θράκης, συμπεριλαμβάνοντας καταγραφές από τα πομακοχώρια. Το διαδικτυακό έργο «CT-Audio Link» (2015-2016) περιείχε ψηφιοποιημένες ηχογραφήσεις με πομακικά τραγούδια, παραμύθια, παροιμίες, ευχές, κατάρες και αποσπάσματα προφορικού λόγου. Το ερευνητικό έργο «Φιλότης» (2020-2023) ανέπτυξε ένα σύνολο προηγμένων πόρων της πομακικής γλώσσας, που περιλαμβάνουν τυποποίηση ηλεκτρολογίου και αλφαβήτου, μορφολογικά και συντακτικά επισημειωμένο corpus, αυτόματη αναγνώριση ομιλίας (Automatic Speech Recognition), δοκιμές μετατροπής κειμένου σε ομιλία (Text-to-Speech), ηλεκτρονική τεκμηρίωση πομακικών ιδιωματικών φράσεων. Το corpus της πομακικής που είναι αυτή τη στιγμή διαθέσιμο συμπεριλαμβάνει δημοτικά τραγούδια, λαϊκά παραμύθια, παροιμίες, δημοσιογραφικά και αυτοβιογραφικά κείμενα, λογοτεχνικά έργα, μεταφράσεις από άλλες γλώσσες στην πομακική, μαθήματα γλωσσικής διδασκαλίας, λεξικά. Ανάμεσα στα ψηφιακά εργαλεία που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την ανάλυση των ηχογραφικών δεδομένων είναι προγράμματα υπολογιστικής γλωσσολογίας για την επεξεργασία φυσικής γλώσσας (Natural Language Processing), όπως Tokenizers, Part-Of-Speech Taggers, Lemmatizers, Syntax parsers, Chunkers, Text classifiers κ.λπ., καθώς και εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης. Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζονται συγκεκριμένα παραδείγματα επεξεργασίας ηχογραφικών κειμένων των Πομάκων για τη σύνταξη αλφαβητικών καταλόγων, αναζήτηση μοτίβων και λογοτύπων, δημιουργία συμφραστικών πινάκων (concordances), μελέτη των λεξικών συχνοτήτων (word frequencies) σε επί μέρους corpora παροιμιών, παραμυθιών ή δημοτικών τραγουδιών και γλωσσική επισημείωση παροιμιακών εκφράσεων. Μέσα από τη χρήση των νέων τεχνολογιών, οι μεθοδολογικές προσεγγίσεις της ηχογραφικής έρευνας αποκτούν νέα δυναμική, με σημαντικές εφαρμογές στους τομείς των γλωσσικών και εθνογραφικών σπουδών και της εκπαίδευσης.

5. ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΑ

Ευάγγελος Καραμανές

Ερευνητής Α΄ βαθμίδας, Διευθύνων
το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής
Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών
ekaramanes@academyofathens.gr

Δημόσια έρευνα και εκπαίδευση:

**παρατηρήσεις και προβληματισμοί με βάση
δεδομένα του Κέντρου Λαογραφίας (ΚΕΕΛ)
της Ακαδημίας Αθηνών**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Θα παρουσιάσουμε δεδομένα που αφορούν τη χρήση ερευνητικών προγραμμάτων και υποδομών του ΚΕΕΛ στην Ανώτατη κυρίως εκπαίδευση αλλά και τη διά βίου μάθηση, ιδιαίτερος στο πλαίσιο των Ν. 4310/2014 και 4485/2017. Επίσης θα γίνει σύντομη αναφορά σε δράσεις, όπως η πρακτική άσκηση φοιτητών πανεπιστημιακών Σχολών όπως και στη συμμετοχή ερευνητών στην εποπτεία διδακτορικών διατριβών και τη διδασκαλία σε ΑΕΙ, Σχολές και Ινστιτούτα στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Ζωή Μάργαρη

Κύρια Ερευνήτρια, Κέντρον Ερεύνης
της Ελληνικής Λαογραφίας
της Ακαδημίας Αθηνών
margari@academyofathens.gr

**Ερευνητικά προγράμματα, λαογραφική
έρευνα και πολιτικές διαφύλαξης
της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Με αφορμή τη διοργάνωση του Συνεδρίου, που εστιάζει στη σύγχρονη ελληνική Λαογραφία και τις σημαντικές όψεις της λαογραφικής έρευνας, η ανακοίνωση φιλοδοξεί να αναδείξει μία σειρά ζητημάτων που απασχολούν, όλο και περισσότερο, τη διεθνή επιστημονική κοινότητα. Αφορμώντας από την εφαρμοσμένη ερευνητική πρακτική, όπως επιτελείται τις τελευταίες δεκαετίες στον ενιαίο πανεπιστημιακό κι ερευνητικό χώρο, και συνδυάζοντάς την με τη συζήτηση που αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς στη δημόσια σφαίρα με αντικείμενο τις πολιτικές διαφύλαξης της «άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς», πρόκειται να καταθέσει παρατηρήσεις και να θέσει προβληματισμούς για τα σύνθετα θέματα που αναδύονται στο πεδίο των πολιτισμικών και λαογραφικών σπουδών. Για την πραγμάτωση της παραπάνω σύλληψης, αρχικά θα παρουσιασθούν παραδειγματικές περιπτώσεις σχετικών ερευνητικών προγραμμάτων και κατόπιν θα διερευνηθεί η σχέση τους με τις εφαρμοσμένες πολιτικές διαχείρισης του λαϊκού πολιτισμού, με κύριο σκοπούμενο την πραγμάτευση των θεωρητικών και μεθοδολογικών ζητημάτων, με την πρόσληψη των λαογραφικών φαινομένων ως πολιτισμική κληρονομιά.

Παναγιώτης Τουρλής

Τμήμα Βιβλιοθήκης και Εφήμερων,
Υποδιεύθυνση Αρχείων, Συλλογών
και Βιβλιοθήκης, Ελληνικό Λογοτεχνικό
και Ιστορικό Αρχείο (ΕΛΙΑ/ΜΙΕΤ)
tourlis.p@miet.gr

Η συμβολή της Βιβλιοθήκης του ΕΛΙΑ/ ΜΙΕΤ στην έρευνα, μελέτη και προβολή της Τοπικής Ιστορίας και Λαογραφίας

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Στη Βιβλιοθήκη του Ελληνικού Λογοτεχνικού και Ιστορικού Αρχείου του Μορφωτικού Ιδρύματος Εθνικής Τραπέζης (ΕΛΙΑ/ΜΙΕΤ) υπάρχουν πάνω από 12.000 βιβλία και λευκώματα και πάνω από 2.200 τίτλοι εφημερίδων και περιοδικών τοπικού ενδιαφέροντος, κάτι που δείχνει τη φροντίδα και τη μέριμνα του ιδρυτή του ΕΛΙΑ, Μάνου Χαριτάτου, για την όσο γίνεται σφαιρικότερη και πληρέστερη βιβλιογραφική και όχι μόνο ενημέρωση. Η Βιβλιοθήκη ΕΛΙΑ του ΜΙΕΤ εδράζεται στην Αθήνα (με παράρτημα στη Θεσσαλονίκη), αλλά οι συλλογές της προσπαθούν να καλύψουν ένα όσο γίνεται ευρύτερο πεδίο ελληνικού θεματικού ενδιαφέροντος, εξ ου και η διαφύλαξη τίτλων σημαντικών για την Τοπική Ιστορία, Λαογραφία, Οικονομία, Εκπαίδευση κ.λπ. της Ελλάδας, μέσα από τους οποίους προκύπτουν αναπάντεχες πληροφορίες για το ευρύτερο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό υπόβαθρο κάθε τόπου. Το πλούσιο και σημαντικό αυτό υλικό συμβάλλει κατά πολύ και σε απρόσμενο βαθμό στη μελέτη της ιστορίας και της εξέλιξης κάθε πόλης, κωμόπολης και χωριού, κάθε φορέα εντός και εκτός Ελλάδος που διαφυλάττει αυτά τα στοιχεία, και είναι άμεσα προσβάσιμο στους ερευνητές. Η Βιβλιοθήκη ΕΛΙΑ του ΜΙΕΤ λειτουργεί συμπληρωματικά και υποστηρικτικά στο δύσκολο έργο της διάσωσης, διατήρησης, καταλογογράφησης, ταξινόμησης και διάθεσης στο κοινό κάθε τοπικής δημοτικής, ερευνητικής, πανεπιστημιακής, σχολικής κ.λπ. βιβλιοθήκης που εδράζεται εκτός Αθηνών, με υλικό που εκτείνεται από τον 19^ο αιώνα ως τις μέρες μας. Σκοπός της προτεινόμενης εισήγησής μας είναι να δείξουμε μέσα από τον πλούτο και την αξία των τεκμηρίων της συλλογής τον τρόπο με τον οποίο η Βιβλιοθήκη συνεργάζεται με φορείς και ερευνητές πάνω στην επιτομία μελέτη και έρευνα και πόσο σημαντική παραμένει η θέση της στο ερευνητικό πεδίο παρά τυχόν αποστάσεις από φορείς-θεματοφύλακες τοπικής Λαογραφίας, παράδοσης και ιστορίας. Βασική αρχή της Βιβλιοθήκης από την ίδρυσή της υπήρξε η απρόσκοπτη διάθεση του υλικού στους ερευνητές κι αυτό τεκμηριώνεται μέσα από τη διαρκή συνεργασία της με φορείς της Ελλάδας και του εξωτερικού για τεκμηρίωση και εμπλουτισμό ερευνητικών προγραμμάτων, εργασιών, εκθέσεων κ.λπ.

Ζωή ΚανιάΚοινωνιολόγος, Μεταπτυχιακό
«Λαογραφία-Πολιτισμός»
ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ
zoitsina@gmail.com**Τομές, ρωγμές και διάλογοι στη μελέτη
των λαογραφικών αρχείων: Η περίπτωση της
μελέτης του χωριού Αγρίδι της Αργυρούπολης
του ιστορικού Πόντου****Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η**

Η παρούσα εστιάζει στη λαογραφική μελέτη του χωριού Αγρίδι, το οποίο βρίσκεται στην Αργυρούπολη του ιστορικού Πόντου, αξιοποιώντας το διαθέσιμο λαογραφικό αρχαιολογικό υλικό. Το υλικό αυτό συνθέτουν χειρόγραφα του αρχείου προφορικής ιστορίας του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών (ΚΜΣ), μαζί με υλικό από τη φωτογραφοθήκη, το αρχείο των χειρογράφων του, το οποίο συμπληρώνεται από το χειρόγραφο ευρετήριο του Ιωάννη Χαραλαμπίδη, πρώην κατοίκου του Αγριδίου. Έτσι αρθρώνεται ένας ενδιαφέρων, ζωντανός διάλογος στον χώρο και στον χρόνο.

Ειδικότερα εξετάστηκαν πτυχές της κοινωνικής και οικονομικής ζωής των κατοίκων του, όπως για παράδειγμα οι κατοικίες και οι εργασίες τους, η λατρευτική ζωή και τα έθιμά της, τραγούδια, οι σχέσεις με γειτονικά χωριά κ.λπ. Οι καταγραφές αυτές εκκινούσαν από τις παραδεγμένες επιταγές της Λαογραφίας, που αναζητούσαν το «γνήσιο» πνεύμα του λαού, σκιαγραφώντας σε πρώτη ανάγνωση τις παραδοσιακές κοινωνικές δομές της εν λόγω κοινότητας. Ωστόσο, αξιοποιώντας την οπτική της Κοινωνικής Λαογραφίας, με τη χρήση της κοινωνικο-ιστορικής μεθόδου που εισήγαγε ο καθηγητής Μ. Γ. Μερακλής, ο σύγχρονος λαογράφος μπορεί να διακρίνει βαθιές αλλά αδιόρατες ρωγμές στη δομή μιας κοινωνίας που βρισκόταν σε σταυροδρόμι κοινωνικών μεταβολών. Οι ρωγμές αυτές σχετιζόνταν τόσο με την κρίση που έπληξε την ευρύτερη περιοχή της Αργυρούπολης, λόγω της αναστολής λειτουργίας των μεταλλείων της, όσο και με την πνευματική κίνηση που ξεκίνησαν προσωπικότητες, όπως ο Γ. Κυριακίδης, τη μετανάστευση σε οικονομικά κέντρα όπως η Τραπεζούντα, η τσαρική Ρωσία κ.λπ. Η κατάσταση αυτή από τη μια τροφοδότησε οικονομικά την επιβίωση των κατοίκων και, παράλληλα, τους εξοικείωσε με το νεωτερικό, σύγχρονο πνεύμα του καπιταλισμού, τους κατέστησε φορείς του, τους προετοίμασε για τις ανάγκες εγκατάστασής τους στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου.

Η προσπάθεια διάσωσης του μικρασιατικού λαϊκού πολιτισμού που διενήργησε το ΚΜΣ, υπό την καθοδήγηση της Μέλλως Μερλιέ, αποτέλεσε μία τομή στην πορεία της ελληνικής Λαογραφίας, καθώς την απελευθέρωσε από την ανάγκη απόδειξης της συνέχειας του ελληνικού έθνους. Υπό το κράτος της συνθήκης του Ξεριζωμού, την οδήγησε στους προσφυγικούς οικισμούς και στην καταγραφή των προφορικών μαρτυριών των Μικρασιατών, με τη χρήση της επιτόπιας έρευνας. Το αρχείο προφορικής ιστορίας του ΚΜΣ που ακολουθώντας καταρτίστηκε, κατέστη στέρεος πυλώνας για την καταγραφή της μνήμης των προσφύγων του 1922 και μπορεί να παράσχει σήμερα

μοναδικό αρχειακό υλικό για τη μελέτη πτυχών, ταυτοτήτων, νοηματοδοτήσεων του μικρασιατικού και συνακόλουθα του σύγχρονου ελληνικού λαϊκού πολιτισμού.

Μυροφόρα Ευσταθιάδου

Δρ Λογογραφίας ΕΚΠΑ
myrofora.efstath@gmail.com

**«Ρωμαίοι και Λαζοί» (Rum-Laz).
Αυτοπροσδιορισμοί και ετεροπροσδιορισμοί
στα γεωγραφικά πλαίσια του Πόντου**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ανάμεσα στα φύλλα που κατοικούν στον γεωγραφικό χώρο του Πόντου είναι και οι Λαζοί, οι οποίοι παρουσιάζουν πολιτισμικές ομοιότητες με τους «Ρωμαίους» της περιοχής (διατροφικές συνήθειες, ενδυμασία, χορός κ.ά.), αλλά και δομικές διαφοροποιήσεις ταυτότητας (γλώσσα, έντεχνος λαϊκός λόγος κ.ά.). Υπήρχε σύγχυση σε ορισμένους Έλληνες του Πόντου που ήρθαν στην Ελλάδα με τη Συνθήκη της Λοζάνης, οι οποίοι χρησιμοποιούσαν τον προσδιορισμό «λαζικό» σε πολιτισμικά τους στοιχεία. Επιπροσθέτως, ο προσδιορισμός των Ποντίων με το όνομα «Λαζοί», σε δισκογραφική καταγραφή της δεκαετίας του '70, δημιούργησε περαιτέρω ασάφεια στη χρήση του όρου, αλλά και αντιδράσεις από τις ποντιακές οργανώσεις.

Παράλληλα, σήμερα στον Πόντο, συνυπάρχουν οι ταυτότητες «rum» και «laz», στην τουριστική βιομηχανία, στη λαϊκή μουσική παράδοση και σε άλλα στοιχεία ετεροπροσδιορισμού (ανέκδοτα, διατροφικές συνήθειες, εξωτερικά χαρακτηριστικά κ.ά.). Τα φυσικά χαρακτηριστικά των κατοίκων του Πόντου που αποτυπώνονται σε souvenirs αποτελούν αντικείμενα αυτοσαρκασμού και σάτιρας για τους ντόπιους πληθυσμούς, αλλά και αυτοπροσδιορισμού, καθώς, σε ορισμένα από αυτά, παρατηρείται ο όρος «rum» και «laz».

Μέσα από αρχειακή έρευνα και έρευνα πεδίου, εξετάζεται η αποτύπωση της σημερινής ταυτότητας «rum» και «laz» στον Πόντο, οι συγκλίσεις και οι αποκλίσεις των προσδιορισμών των δύο ταυτοτήτων, οι αναπαραστάσεις τους στην τέχνη και στην τουριστική βιομηχανία και η αποτύπωση του πολιτισμικού χάρτη της περιοχής, εν γένει.

Γεωργία Χαϊκάλη

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο ΜΠΣ
«Λαϊκός Πολιτισμός και Λογοτεχνία
Γεώργιος Α. Μέγας», ΕΚΠΑ
geohaikali@yahoo.gr

Η σημασία του νερού για την κοινότητα σήμερα: Η περίπτωση των Σταγιατών

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Στην προβιομηχανική κοινωνία το νερό αποτελούσε ένα σημαντικό αγαθό, απαραίτητο για τη ζωή, τις καλλιέργειες και την κτηνοτροφία, γεγονός που αποτέλεσε αιτία λατρείας ή «δαιμονοποίησης» και ενέπνευσε διάφορες αφηγήσεις. Παράλληλα, οι πηγές και οι βρύσες αποτελούσαν κομβικό στοιχείο του λαϊκού πολιτισμού, ένας χώρος κοινόχρηστος και σύμβολο της συλλογικής ζωής του παραδοσιακού πολιτισμού.

Στον σύγχρονο κόσμο το νερό εξακολουθεί να είναι ένα στοιχείο βιολογικά και οικονομικά απαραίτητο για τον άνθρωπο, ωστόσο έχει, εν πολλοίς, αλλάξει ο τρόπος διάθεσης και εκμετάλλευσής του.

Η παρούσα ανακοίνωση αποτελεί τμήμα μιας γενικότερης έρευνας που γίνεται στο πλαίσιο της διπλωματικής μου εργασίας. Αντικείμενό της είναι η κατανόηση των τρόπων με τους οποίους μια βρύση, ένα στοιχείο που κατείχε σημαντική θέση στις παραδοσιακές κοινωνίες, εξακολουθεί και σήμερα να λειτουργεί ως συνεκτικός δεσμός μεταξύ των μελών μιας κοινότητας.

Το ερευνητικό ενδιαφέρον για το θέμα αυτό μου δημιουργήθηκε λίγα χρόνια πριν, όταν ένα μεγάλο τμήμα ενός χωριού, των Σταγιατών Πηλίου, έπαψε, ύστερα από απόφαση των δημοτικών αρχών, να υδροδοτείται από την πηγή του την Κρύα Βρύση, γεγονός που προκάλεσε την αντίδραση των μελών της κοινότητας.

Στις Σταγιατές υπάρχει μια διαλεκτική μεταξύ του παλαιού και του νέου, που καθιστά την Κρύα Βρύση σημαντικό στοιχείο της ταυτότητας των κατοίκων του. Ένα από τα ερευνητικά ερωτήματα που προσπάθησα να απαντήσω είναι πώς ένα στοιχείο του παρελθόντος εξακολουθεί και σήμερα να αποτελεί στοιχείο ταυτότητας ενός ολόκληρου χωριού. Η μέθοδος που χρησιμοποίησα είναι η ποιοτική έρευνα με ομάδα εστίασης τους κατοίκους της κοινότητας των Σταγιατών.

Μέσα από την ανακοίνωση αυτή θα προσπαθήσω να αναδείξω ότι το νερό είναι στοιχείο του λαϊκού πολιτισμού, όχι μόνο του παρελθόντος αλλά και του παρόντος και ότι από σύμβολο συλλογικότητας μπορεί να μετασχηματιστεί σε σύμβολο αντίστασης.

6. Ο ΛΑΪΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Μαρία Βαμβακοπούλου

Εκπαιδευτικός, MSc «Λαογραφία και Εκπαίδευση» ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ
maria.vamvakopoulou@gmail.com

Ρέα Κακάμπουρα

Καθηγήτρια Λαογραφίας, ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ,
Διευθύντρια Εργαστηρίου
Κοινωνικών Επιστημών
rkakamp@primedu.uoa.gr

**Δάση και μνημειακά δέντρα.
Κιβωτοί της βιοποικιλότητας
και κειμήλια της πολιτιστικής
κληρονομιάς: Εκπαιδευτικό
πρόγραμμα**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η αξιοποίηση του λαϊκού πολιτισμού σε εκπαιδευτικά προγράμματα αποτελεί σημαντικό παιδαγωγικό εργαλείο, καθώς ο διεπιστημονικός, διαθεματικός και διαπολιτισμικός χαρακτήρας του αναζωογονεί την καθημερινή σχολική δράση και ενισχύει την πολιτιστική συνείδηση της εκπαιδευτικής κοινότητας. Η γνώση για τη σχέση ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση μπορεί να αποτελέσει το κατάλληλο κίνητρο για την καλλιέργεια του ενδιαφέροντος των μαθητών/ριών στη ζώσα Πολιτιστική Κληρονομιά (Living Heritage).

Στο πλαίσιο αυτό, η παρούσα εισήγηση αναφέρεται σε ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα, που εστιάζει στην ολιστική προσέγγιση της βιογραφίας των δασών και στην κατανόηση του ρόλου τους σε επίπεδο οικολογικό και πολιτισμικό, καθώς αυτά μπορούν να γίνουν πεδίο για να αρθρωθεί λόγος περί σχέσης ανθρώπου και φύσης, με σκοπό την προώθηση των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης και της ορθολογικής διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος. Η εισαγωγή των μαθητών/τριών στην έννοια της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, μέσα από την έρευνα διατηρητέων μνημείων της φύσης, όπως τα ιερά φυσικά δασικά τοπία και τα αιωνόβια δέντρα ως σημεία ιδιαίτερου συμβολισμού και πνευματικής αξίας, αποτελεί πρόσφορο έδαφος για την ανάδειξη της σύνδεσης της φύσης με τον πολιτισμό.

Το Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα υλοποιήθηκε σε ένα τμήμα της Ε΄ τάξης του 133^{ου} Δημοτικού Σχολείου της Αθήνας (Ε1), κατά το σχολικό έτος 2022-2023, το οποίο αποτελείται από δεκαεπτά παιδιά, με μεγάλη εθνική ανομοιογένεια και εντάχθηκε στη διδασκαλία ως πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης και Πολιτιστικών Θεμάτων, ενώ αποτέλεσε ταυτόχρονα το θέμα ενασχόλησης της δεύτερης θεματικής ενότητας «Φροντίζω το περιβάλλον» του προγράμματος Καλλιέργειας Δεξιοτήτων (Εργαστήρια Δεξιοτήτων). Η ανάδειξη και η προσέγγιση του θέματος έγινε με βιωματικές μεθόδους, με διαθεματική προσέγγιση της διδακτέας ύλης διαφόρων μαθημάτων του Αναλυτικού Προγράμματος Σπουδών, ομαδοσυνεργατικά, και με διαπολιτισμική εξέταση σε επίπεδο εθνικό και διεθνικό.

Η αξιολόγηση του προγράμματος έδειξε ότι οι μαθητές/τριες έδειξαν θετική στάση

στην υιοθέτηση αξιών που τους επιτρέπουν να κατανοούν τους συσχετισμούς και τις αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στο φυσικό περιβάλλον και τον λαϊκό πολιτισμό, πρωθώντας αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της ορθολογικής διαχείρισης των δασών και των μνημειακών δέντρων και κατ' επέκταση του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος.

Έλενα Μπαζίνη

Κοινωνική Ανθρωπολόγος,
Διεύθυνση Νεότερης
Πολιτιστικής Κληρονομιάς,
Υπουργείο Πολιτισμού
helenabazini@gmail.com

Η διδασκαλία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς στη σχολική εκπαίδευση: προκλήσεις και νέες προοπτικές αξιοποίησής της με βάση τις προτάσεις της UNESCO για την ενσωμάτωση της ζωντανής κληρονομιάς στη σχολική διδασκαλία

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η διδασκαλία του λαϊκού πολιτισμού, υλικού και άυλου, στην τυπική εκπαίδευση στην Ελλάδα, έχει απασχολήσει κατά καιρούς και εξακολουθεί να απασχολεί εκπαιδευτικούς αλλά και ερευνητές από τους κλάδους των ανθρωπολογικών σπουδών.

Παρ' όλο που στα αναλυτικά προγράμματα και σχολικά εγχειρίδια και των δύο βαθμίδων εκπαίδευσης επιχειρείται μια συνολική αποτύπωση και ανάδειξη των ποικίλων όψεων της πολιτιστικής κληρονομιάς (σε όλο το χρονικό της εύρος, στην υλική και άυλη υπόστασή της), η έκταση που αφιερώνεται και, πολύ περισσότερο, ο τρόπος διδασκαλίας του λαϊκού πολιτισμού στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα απηχούν μια προσέγγιση που έχει καταρριφθεί πλέον από τη σύγχρονη επιστημονική έρευνα.

Η Σύμβαση για τη Διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς, η οποία υιοθετήθηκε από την UNESCO το 2003 και έχει κυρωθεί από τη χώρα μας από το 2006, κομίζει ένα νέο μοντέλο διαφύλαξης της νεότερης πολιτιστικής κληρονομιάς που μέχρι το 2002 στην ελληνική νομοθεσία τουλάχιστον (Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς») περιγραφόταν ως «παραδοσιακός και σύγχρονος λαϊκός πολιτισμός».

Έχοντας ως πρωταρχικό σκοπό την ευαισθητοποίηση των νέων στη σημασία διαφύλαξης και ανάδειξης της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ή αλλιώς ζωντανής κληρονομιάς, όπως πλέον έχει επικρατήσει να λέγεται διεθνώς, η UNESCO αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στην ενσωμάτωσή της στην εκπαίδευση. Η παρούσα ανακοίνωση αποσκοπεί στην παρουσίαση μιας νέας παιδαγωγικής πρότασης που απευθύνει η UNESCO στους εκπαιδευτικούς, με σκοπό την ανάδειξη της δυναμικής των ποικίλων όψεων του λαϊκού πολιτισμού ως μέσου διαμόρφωσης της ατομικής και συλλογικής ταυτότητας των νέων, αλλά και αυτοσυνειδησίας των κοινωνιών εν γένει.

Ρενάτα Δαλιανούδη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Τεχνών
Ήχου και Εικόνας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο
renatadalianoudi@iemk.gr

Στέλιος Στρωματιάς

Υπ. Δρ, Τμήμα Τεχνών Ήχου και Εικόνας,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο
sstromatias@gmail.com, stelios@iemk.gr

**Λαογραφία και οπτικο-ακουστικός
γραμματισμός. Μια λαογραφική και
εθνομουσικολογική προσέγγιση
της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης και
των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων
της Ε.Ρ.Τ.**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η σχέση της Λαογραφίας με την Εκπαίδευση έχει ξεκινήσει ήδη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, κατόπιν πρόσκλησης των πρώτων Πατέρων της Ελληνικής Λαογραφίας για συλλογή λαογραφικής ύλης κατά τόπους, με σκοπό τη συλλογή, καταγραφή και διάσωση της (Πασχαλίδου, 2004· Κακάμπουρα-Τίλη, 2006: 175-191), ενώ η Λαογραφία έχει εισαχθεί στα Παιδαγωγικά Τμήματα των Α.Ε.Ι. ως βασικό μάθημα που εξετάζει τον λαϊκό πολιτισμό.

Με την πάροδο των ετών και τη χρήση της τεχνολογίας στην εκπαιδευτική διαδικασία προς όφελος της ίδιας της μάθησης, δημιουργήθηκαν/δημιουργούνται διδακτικές προτάσεις πλήρως εναρμονισμένες με τη σύγχρονη ψηφιακή εποχή (Buckingham, 2003· Πηλιός, 2005), οι οποίες περιλαμβάνουν χρήση και ανάλυση οπτικο-ακουστικού υλικού με λαογραφικό περιεχόμενο (π.χ. portal «Φωτόδεντρο»), σχολικούς διαγωνισμούς με εθνογραφική καταγραφή λαογραφικού υλικού, ψηφιακά διδακτικά βιβλία (Καπανιάρης – Γκασούκα, 2016: 321-351), podcasts κ.ά. Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται ο οπτικο-ακουστικός εγγραμματισμός της σχολικής κοινότητας και η ευκολότερη διάχυση όψεων του λαϊκού πολιτισμού (Elkins, 2010: 110· Κακάμπουρα – Κασσαβέτη, 2018: 39-66), μέσα από μια πολυ-αισθητηριακή μάθηση και ψυχαγωγία (edutainment) (Deliyannis, Giannakoulouropoulos & Varlamis, 2011).

Στην παρούσα εισήγηση θα αναλυθούν και θα προσεγγιστούν κριτικά ο τρόπος που διαμεσολαμβάνεται και παρουσιάζεται ο λαϊκός πολιτισμός (ήθη, έθιμα, μουσική παράδοση, χορός) μέσα από την τεχνολογία και τα εκπαιδευτικά ψηφιακά σενάρια, όπως και ο βαθμός ενίσχυσης της διδακτικής του λαϊκού πολιτισμού, μέσα από τρία προγράμματα που έχουν πραγματοποιηθεί από το Τμήμα Εκπαιδευτικής Ραδιοτηλεόρασης και Ψηφιακών Μέσων της Δ/σης Υποστήριξης Προγραμμάτων και Εκπαίδευσης για την Αειφορία (Δ.Υ.Π.Ε.Α.) του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων, σε συνεργασία με το Αρχείο της Ε.Ρ.Τ. Α.Ε. Πρόκειται για:

- τη διαδικτυακή παρουσία της Εκπαιδευτικής Τηλεόρασης και τα είδη των εκπομπών/ προγραμμάτων που προβάλλουν και διαχειρίζονται θέματα λαϊκού πολιτισμού και κυρίως της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς (μουσική, χορός, προφορική ιστορία, παραμύθια κ.λπ.) (Παπαδημητρίου, 2011: 99-118· Τσακαρέστου – Παπαδημητρίου, 2011: 555-567· Παπαδημητρίου, 2017: 73-85) (<https://edutv>.

- minedu.gov.gr/ και <https://www.youtube.com/@EducationalTVGreece>),
- το πρόγραμμα «η ΕΡΤ πάει σχολείο» (<https://ertatschool.ert.gr/>), όπου το επιστημονικό προσωπικό του Αρχείου της Ε.Ρ.Τ., σε συνεργασία με δασκάλους και καθηγητές της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, αντιστοίχισαν οπτικοακουστικά αρχειακά τεκμήρια με σχολικά βιβλία, δίνοντας την ευκαιρία στους μαθητές να έχουν στη διάθεσή τους επιπλέον χρηστικά μαθησιακά εργαλεία, σχετικά με συγκεκριμένα γνωστικά πεδία,
 - το πρόγραμμα «Τα σχολεία εκπέμπουν στην ΕΡΤ» (<https://schools.ert.gr/>), όπου οπτικο-ακουστικά τεκμήρια του Αρχείου της Ε.Ρ.Τ. παραχωρούνται σε μαθητές για τη δημιουργία ταινιών ιστορικού και λαογραφικού περιεχομένου και άλλων θεματικών ενοτήτων.

Η ανάλυση του περιεχομένου και η κριτική προσέγγιση βασίζεται στα μεθοδολογικά εργαλεία της Λαογραφίας, της Εθνομουσικολογίας και των Media Studies.

Χρήστος Θεολόγος

Δρ Λαογραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου,
Διευθυντής Μουσικού Σχολείου Ρόδου
ch.theologos@gmail.com

Ανθούλα Κοηλιάδη-Τηλιακού

Δρ Μουσικής Παιδαγωγικής, ΤΜΣ, ΕΚΠΑ,
Καθηγήτρια Πιάνου Μουσικού Σχολείου Ρόδου
matilfam@gmail.com

Μουσικά σχολεία και λαϊκός πολιτισμός.

Η περίπτωση

των Μουσικών

Συνόλων Έκφρασης

και Οργανοχρησίας

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η θεσμοθέτηση των Μουσικών Σχολείων (ΜΣ) στον ελληνικό χώρο αποτελεί σταθμό για την αναβάθμιση της δημόσιας Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, δίνοντας ταυτόχρονα νέα πνοή στη μουσική εκπαίδευση της χώρας. Σύμφωνα με τη φιλοσοφία των ΜΣ, παρέχεται ισότιμη εκπαίδευση γενικής και μουσικής παιδείας, βασικοί πυλώνες της οποίας αποτελούν η δυτικοευρωπαϊκή και η ελληνική παραδοσιακή μουσική. Η μουσική παιδεία πραγματώνεται μέσα από τη μουσική θεωρία, τη διδασκαλία ατομικών μουσικών οργάνων, αλλά και τα Μουσικά Σύνολλα Οργανοχρησίας και Σύνολλα Μουσικής Έκφρασης. Το ερευνητικό ενδιαφέρον της παρούσας μελέτης επικεντρώθηκε σε μαθητές που επέλεξαν τον τομέα της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής, ενώ απώτερος στόχος της εργασίας ήταν η ανάδειξη της συμβολής των ΜΣ στη διαμόρφωση της τοπικής μουσικής κουλτούρας μέσα από το παράδειγμα των Συνόλων Οργανοχρησίας και Μουσικής Έκφρασης του ΜΣ Ρόδου. Ειδικότερα, επιχειρείται η διερεύνηση: α) της συμβολής του Μουσικού Συνόλου Ελληνικής Παραδοσιακής Μουσικής στην επικοινωνία μεταξύ μαθητών με τη γλώσσα του σώματος και της μουσικής, χρησιμοποιώντας ως εργαλείο τους ιδιαίτερους κώδικες των δύο εκφρα-

στικών τεχνών, δηλαδή της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής και του λαϊκού χορού με αφορμή εθιμικά δρώμενα στον κύκλο του χρόνου. Παράλληλα, επιχειρείται η διερεύνηση β) της συμβολής του Συνόλου Μουσικής Έκφρασης στην επικοινωνία μεταξύ των μαθητών που προαναφέρθηκε, το οποίο είχε ως αντικείμενο τα έθιμα και τις τελετουργίες της ελληνικής παράδοσης, λειτουργώντας συμπληρωματικά με το Σύνολο Παραδοσιακής Μουσικής. Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού, ακολουθήθηκε η ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση της μελέτης περίπτωσης του ΜΣ Ρόδου. Εφαρμόστηκε η αυτο-εθνογραφική μέθοδος με την ενεργή δραστηριοποίηση των ερευνητών στα Μουσικά Σύνολα Οργανοχρησίας και Σύνολα Μουσικής Έκφρασης. Μέσω της ποιοτικής ανάλυσης των δεδομένων αναδείχθηκε ο σημαντικός ρόλος των ΜΣ στη διατήρηση της λαϊκής μουσικής παράδοσης και πολιτισμού στη σύγχρονη εποχή, καθώς και η επίδρασή τους στις «συντελούμενες» πολιτισμικές αλλαγές, στην ανατροφοδότηση της τοπικής μουσικής κληρονομιάς, αλλά και στη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητας των μαθητών.

Ανθούλα Κολιάδη-Τηλιακού

Δρ Μουσικής Παιδαγωγικής, ΤΜΣ, ΕΚΠΑ,
Καθηγήτρια Πιάνου Μουσικού Σχολείου Ρόδου
matilfam@gmail.com

Παναγιώτης-Λουκάς Μπέλλος

Υποδιευθυντής Μουσικού Σχολείου Ρόδου,
Καθ. Θεωρητικών Μουσικού Σχολείου Ρόδου
panoslbell@gmail.com

Σταματία Μάστορα

Καθηγήτρια Παραδοσιακής Μουσικής
Μουσικού Σχολείου Ρόδου
mastora.m@hotmail.com

**Παραδοσιακά τραγούδια
της Σορωνής Ρόδου:
μια λαογραφική,
παιδαγωγική και
καλλιτεχνική
προσέγγιση στο
Μουσικό Σχολείο Ρόδου**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η ίδρυση του θεσμού των Μουσικών Σχολείων σηματοδότησε μεταξύ άλλων την εισαγωγή της ελληνικής παραδοσιακής μουσικής στην επίσημη δημόσια μουσική εκπαίδευση της Ελλάδας, γεγονός που οδήγησε σε μία ανατροπή της παγιωμένης έως τότε δυτικής μουσικής σχολικής παιδείας. Η σημαντικότερη, ίσως, καινοτομία του Μουσικού Σχολείου αποτελεί η «ισότιμη διδασκαλία» της ευρωπαϊκής και της ελληνικής μουσικής παράδοσης. Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται το ζήτημα της λαογραφικής έρευνας, της παιδαγωγικής προσέγγισης και καλλιτεχνικής έκφρασης μαθητών που ασχολούνται με τον τομέα της παραδοσιακής μουσικής στο Μουσικό Σχολείο Ρόδου. Στόχος είναι η ανάδειξη της τοπικής λαϊκής και μουσικής κληρονομιάς του χωριού Σορωνή της Ρόδου μέσω μιας δημιουργικής παιδαγωγικής διαδικα-

σίας υπό την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών/ερευνητών, στην οποία εμπλέκονται οι μαθητές βιωματικά, με αποτέλεσμα την επίτευξη μουσικών, καλλιτεχνικών και ευρύτερων παιδαγωγικών στόχων. Η μελέτη διήρκησε ένα σχολικό έτος, κατά το οποίο σχεδιάστηκε συγκεκριμένη μεθοδολογική προσέγγιση, όπως ήταν η επιτόπια έρευνα με ακροάσεις ηλικιωμένων και καταγραφή τραγουδιών, καθώς και η βιβλιογραφική έρευνα, αρχαιακή μελέτη και τεκμηρίωση πρωτότυπων καταγραφών. Στην έρευνα αυτή συμμετείχαν 20 μαθητές, ενώ με την αξιοποίηση των ΤΠΕ και την ομαδική δημιουργία προέκυψε συγκεκριμένο καλλιτεχνικό προϊόν. Κατά την ολοκλήρωση της διαδικασίας πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις προς τους συμμετέχοντες μαθητές και, κατόπιν ποιοτικής ανάλυσης των δεδομένων, προέκυψαν θεματικοί άξονες σχετικοί με την ενδυνάμωση της πολιτιστικής ταυτότητας των μαθητών και την αισθητική τους ευαισθησία, την ανάπτυξη κοινωνικών δεξιοτήτων, την εκμάθηση παραδοσιακών τεχνικών στην εκτέλεση των οργάνων, την επαφή με την κοινωνική διάσταση της μουσικής και τη διαπολιτισμική κατανόηση. Τέλος, διαπιστώθηκε ότι το σύνολο των αποτελεσμάτων μπορεί να οδηγήσει σε πλούσιες εκπαιδευτικές εμπειρίες για τους/τις μαθητές/τριες, καθιστώντας τους «ερευνητές», ενθαρρύνοντας τη δημιουργικότητα, τη συνεργασία και την εκτίμηση προς τη μουσική παράδοση, ενώ το καλλιτεχνικό προϊόν που προέκυψε, δηλαδή η συλλογή των τραγουδιών, θα αποτελέσει παρακαταθήκη του πολιτισμικού πλούτου της περιοχής για τις επόμενες γενιές.

Γεώργιος Στούκης

Δρ Λαογραφίας ΔΠΘ
gstoukis@yahoo.gr

**Η διδασκαλία του λαϊκού πολιτισμού
στα σχολικά εγχειρίδια του Γυμνασίου.**

**Ένα ενδεικτικό παράδειγμα από τα κείμενα
νοελληνικής λογοτεχνίας της Β΄ Γυμνασίου**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ο λαϊκός πολιτισμός με την έννοια που έχει αποκτήσει ο όρος «λαϊκός» στις μέρες μας περιλαμβάνει τις άυλες μορφές της ομαδικής, κοινωνικής και πνευματικής ζωής των ανθρώπων αλλά και τον υλικό πολιτισμό. Πολλοί θεωρούν ότι ο λαϊκός πολιτισμός είναι παρωχημένος, διότι σχετίζεται με ξεπερασμένες μορφές πολιτισμού και κοινωνικής ζωής, σε μια εποχή όπως η δική μας, που χαρακτηρίζεται από τη ραγδαία τεχνολογική και επιστημονική εξέλιξη. Κάτι τέτοιο βέβαια δεν μπορεί να ισχύει διότι η παράδοση πρέπει να νοείται δυναμικά, στην εξέλιξή της, αλλιώς παύει να υπάρχει. Ο λαϊκός πολιτισμός θεωρείται μια σημαντική παράμετρος για τη διαμόρφωση της πολιτισμικής ταυτότητας του «εγώ» έναντι του «άλλου» και ταυτόχρονα πεδίο διάδρασης πολυπολιτισμικών στόχων. Προς αυτήν την κατεύθυνση μπορούν να συμβάλουν τα κείμενα της λαϊκής λογοτεχνίας, που αποτελούν μέρος του λαϊκού πολιτισμού και

εμπεριέχονται στα σχολικά εγχειρίδια του Γυμνασίου ή του Λυκείου για τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας.

Η παρουσία του λαϊκού πολιτισμού στα σχολικά εγχειρίδια συμβάλλει στη διασφάλιση-διατήρηση της εθνικής-πολιτισμικής ταυτότητας και στη δημιουργία ενός κλίματος και μιας συνείδησης ατομικής και συλλογικής στο πλαίσιο του πολιτισμικού πλουραλισμού, αφού μέσω των έργων του λαϊκού πολιτισμού αναδεικνύονται αυθεντικές μορφές έκφρασης των αξιών.

Η παρούσα εισήγηση θα επικεντρωθεί στη θέση του λαϊκού πολιτισμού στα Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας της Β' Γυμνασίου, όπου στη δεύτερη θέση του πίνακα περιεχομένων, μετά τη θεματική ενότητα «Ο άνθρωπος και η φύση. Πόλην-Υπαιθρος», υπάρχει η ενότητα με τίτλο: «Λογογραφικά» και φιλοξενείται το διήγημα του Διαμαντή Αξιώτη: «Η Άννα του Κλήδονα» (σ. 27-31). Με αφορμή το διήγημα αυτό θα παρουσιάσουμε ένα προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας του συγκεκριμένου διηγήματος, με σκοπό την ανάδειξη των λαϊκών εθίμων και αντιλήψεων της θρησκευτικής ζωής και άλλων θεμάτων, ώστε να επιτευχθεί η επαφή των μαθητών με την τοπική πολιτισμική παράδοση.

Ειρήνη-Παρασκευή Δράγαση

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο ΠΜΣ
«Λαϊκός Πολιτισμός και Λογοτεχνία:
Γ. Α. Μέγας», ΕΚΠΑ
drageirini.par@gmail.com

Ο λαϊκός πολιτισμός στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας: ένα από παράδειγμα

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Έχοντας ως εναρκτήριο λάκτισμα το απόσπασμα του διηγήματος «Επείγουσα Ανάγκη ελέου», το οποίο εντάχθηκε στις Πανελλήνιες εξετάσεις του μαθήματος «Νεοελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία», για το σχολικό έτος 2022, παρουσιάζεται ένα υποθετικό σχέδιο διδασκαλίας, με στόχο αφενός τη γνωριμία με τη λαϊκή πρακτική των νυχτεριών και την αναγνώριση της αξίας της συλλογικής εργασίας και αφετέρου τη συνειδητοποίηση της σπουδαιότητας που ένα αφηγηματικό είδος μπορεί να έχει σε συγκεκριμένα κοινωνικά πλαίσια –εν προκειμένω, το παραμύθι για τη γυναικεία χειραφέτηση. Η εξοικείωση με την έννοια του υλικού πολιτισμού και η συνειδητοποίηση της ιστορικότητας των αντικειμένων, της ιστορίας ως βίωμα θα μπορούσε επίσης να αποτελέσει απότοκο της ένταξης του λαϊκού πολιτισμού στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Το διδακτικό σχέδιο, διάρκειας τριών (3) ωρών, στοχεύει στην πρακτική διεπιστημονική ένωση, μέσω μιας πρόσφατης και επίκαιρης εξεταζόμενης θεματικής, πανελλαδικά εξεταζόμενης.

Ανδρέας Λενακάκης

Φιλολόγος,
Δρ Λαογραφίας ΔΠΘ
alenaakakis@hotmail.com

Η επιβίωση του κρητικού δίστιχου στα αστικά σχολεία της Κρήτης τις δύο πρώτες δεκαετίες του 21^{ου} αιώνα: το παράδειγμα του 4^{ου} Γ.Ε.Λ. Ηρακλείου

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Επιβιώνει το κρητικό δίστιχο στις σύγχρονες κοινωνίες των εφήβων; Συμμετέχουν οι έφηβοι Κρήτες στη διατήρηση και στην παραγωγή παραδοσιακού κρητικού ποιητικού λόγου ως συνεχιστές μιας μακραίωνης παράδοσης; Στα ερωτήματα αυτά έρχεται να απαντήσει η έρευνά μας που πραγματοποιήθηκε στο 4^ο Γ.Ε.Λ. Ηρακλείου, σ' ένα δείγμα τριακοσίων περίπου μαθητών. Η έρευνά μας, της οποίας τα αποτελέσματα θα παρουσιαστούν στο Συνέδριο, υπήρξε συνέχεια δεκαετούς ετήσιας φωτογράφισης της επιφάνειας του συνόλου των θρανίων του σχολείου στο τέλος κάθε σχολικού έτους και συνεχίστηκε μέχρι και τον Ιούνιο του 2024.

Μαρία Βε

Φιλολόγος Μ.Εδ, Υπ.
Δρ Πανεπιστημίου
Ιωαννίνων
m.ve@uoi.gr

«Ρομ σο σουκάρ ντε πενέντουκε» (Είναι όμορφο να είσαι Τσιγγάνος)...: Αναζητώντας τον Άθλον μέσα από τον εαυτό μας και την κοινότητα. Το εθνογραφικό παράδειγμα των Ρομ της Ανθήλης Λαμίας μέσα από τη ματιά των εφήβων

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια παρουσίαση ενός σχεδίου δράσης στον άξονα Σχολείο και Κοινότητα που υλοποιείται (work in progress) στο 2^ο Γυμνάσιο Λαμίας, ένα σχολείο με πολυπολιτισμική φυσιογνωμία και τάξεις Υποδοχής της τοπικής Ρομά κοινότητας.

Το σχολείο είναι ο κατεξοχήν χώρος που εντάσσει και αναγνωρίζει την ιδιαιτερότητα των πολιτισμικών ταυτοτήτων και προς την κατεύθυνση αυτή ο λαϊκός πολιτισμός αποτελεί πολύτιμο εργαλείο στην υπηρεσία της κοινωνικής ενσωμάτωσης και κοινοτικής εκπαίδευσης.

Στο πλαίσιο του έργου αναζητήθηκαν καλές διδακτικές πρακτικές μέσα από καινοτομικές προσεγγίσεις και ερευνητικές μεθόδους που συνδέουν τη Λαογραφία, την Εθνογραφία, την Ανθρωπολογία, τη Μουσική και τον Χορό με την εκπαιδευτική πράξη. Έτσι, δημιουργήθηκε η Ομάδα Μουσικής Έκφρασης και Δημιουργίας καθώς και

η Ομάδα «Djelem (Τζελέμ)», αποτελούμενες από μαθητές/τριες Ρομά και μη Ρομά. Επιπλέον, ζητήθηκε η συνεργασία του τοπικού διακεκριμένου φωτογράφου, δασκάλου και ερευνητή κοινότητας Ρομά, κου Ν. Δαβανέλλου, συγγραφέα του λευκώματος *Γύφτοι σοφοί και γύφτοι μάγοι* (1987), και αξιοποιήθηκαν στοιχεία του προγράμματος «ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΤΕΧΝΗ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΕΥΠΑΘΕΙΣ ΟΜΑΔΕΣ» του ΚΕΔΙΒΙΜ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ, το οποίο παρακολουθεί η υπεύθυνη του σχεδίου δράσης, διευθύντρια του σχολείου και γράφουσα την παρούσα εργασία.

Το project στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των μαθητών/τριών σε θέματα τοπικών ταυτοτήτων, στην κατανόηση της πολυπλοκότητας της πολιτισμικής ταυτότητας και μνήμης και στην αξιοποίηση της Λαογραφίας και των σύγχρονων οπτικών της στην ανάδειξη δεξιοτήτων και προσωπικής δημιουργικής καλλιτεχνικής έκφρασης παιδιών που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό.

Επιπλέον, στοχεύει να αντιληφθούν οι μαθητές και μαθήτριες Ρομά και μη Ρομά τη σπουδαιότητα της καταγραφής των οπτικοακουστικών τεκμηρίων, στην εξοικείωσή τους με την Εθνογραφία, τις Αφηγήσεις Ζωής και τα μεθοδολογικά τους εργαλεία (ημιδομημένη συνέντευξη), καθώς η Λαογραφία εντάσσει ουσιαστικά τις Αφηγήσεις Ζωής στην έρευνά της ως νέο αφηγηματικό υλικό εξαιρετικού ενδιαφέροντος.

Το τελικό προϊόν επιδιώκεται να είναι μία σύνθετη επιτέλεση (performance) υπό το πρίσμα της Λαογραφίας και της σύγχρονης ματιάς της στον χώρο των παραστατικών τεχνών.

Γεώργιος Δ. Τσαφαράς

Υπ. Δρ Λαογραφίας,
Τμήμα Φιλολογίας, ΕΚΠΑ
giorgostsafaras@hotmail.gr

Ευαγγελία Κώρου

Φιλόλογος, ΜΑ Λαογραφίας
evangelia3kwr@gmail.com

**Ο λαϊκός πολιτισμός
στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση:
Εφαρμοσμένες δράσεις στη σχολική
κοινότητα με αφορμή την περίπτωση
του 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου
Ζωγράφου Αττικής**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η προτεινόμενη εισήγηση φέρει τον τίτλο «Ο λαϊκός πολιτισμός στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση: εφαρμοσμένες δράσεις στη σχολική κοινότητα με αφορμή την περίπτωση του 3^{ου} Δημοτικού Σχολείου Ζωγράφου Αττικής» και σκοπεύει, πρωταρχικά, να συμβάλει στον γόνιμο επιστημονικό διάλογο σχετικά με τη σύνδεση λαϊκού πολιτισμού και εκπαίδευσης τόσο σε θεωρητικό, όσο και σε πρακτικό επίπεδο. Ειδικότερα, η μελέτη στοχεύει στην καταγραφή και την ανάλυση εφαρμοσμένων εκπαιδευτικών δράσεων που συνδέονται με τον λαϊκό πολιτισμό στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση.

Όπως είναι γνωστό, στην Ελλάδα, ο λαϊκός πολιτισμός δεν αποτελεί διακριτό γνωστικό

αντικείμενο στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση και ως εκ τούτου, η επαφή των μαθητών – μαθητριών με αυτόν δύναται να πραγματοποιηθεί μόνο στο πλαίσιο των διδασκόμενων κατά το Πρόγραμμα Σπουδών μαθημάτων και με πρωτοβουλία των μεμονωμένων διδασκόντων.

Ως περίπτωση προς μελέτη επιλέχθηκε το 3^ο Δημοτικό Σχολείο Ζωγράφου με αφορμή τις πλούσιες δράσεις του, οι οποίες έχουν ως βασικό άξονα ποικίλες συνιστώσες του λαϊκού πολιτισμού, σχετικές με την υλική και άυλη πολιτιστική κληρονομιά (επί παραδείγματι αναπαράσταση θρακικών εθίμων της περιόδου του Δωδεκαημέρου, συμμετοχή σε εκπαιδευτικά προγράμματα με θέμα την άυλη πολιτιστική κληρονομιά, αφήγηση παραμυθιών κ.ά.). Πιο συγκεκριμένα, καταγράφονται όλες οι συναφείς με τον λαϊκό πολιτισμό δράσεις της εκπαιδευτικής μονάδας και εν συνεχεία αναλύονται και ερμηνεύονται υπό το πρίσμα βασικών θεωρητικών αρχών της επιστήμης της Λαογραφίας. Δεδομένου ότι, σύμφωνα με την άποψη του Αμερικανού λαογράφου Dan Ben Amos, ο λαϊκός πολιτισμός αποτελεί καλλιτεχνική δημιουργία σε μικρές ομάδες, η εφαρμογή του σε μικρές σχολικές ομάδες παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, καθώς οι λειτουργίες του επαναπροσδιορίζονται μέσα στο σχολικό πλαίσιο.

Ορισμένα ερευνητικά ερωτήματα που οριοθετούν την παρούσα μελέτη αφορούν στα κίνητρα των συγκεκριμένων σχολικών δράσεων, στον σκοπό τους, στον βαθμό αποδοχής και πρόσληψης που γνωρίζουν από τη μαθητική κοινότητα, αλλά και στον βαθμό επίτευξης της στοχοθεσίας τους.

Τέλος, η μεθοδολογία της εργασίας, κατά κύριο λόγο, βασίζεται στην ποιοτική έρευνα πεδίου, η οποία χαρακτηρίζεται από ημι-κατευθυνόμενες συνεντεύξεις, καταγραφή οπτικοακουστικού υλικού, διαμοιρασμό ερωτηματολογίων κ.ά.

Αικατερίνη Βασιλάκη

Υπ. Δρ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
a.vasilaki@uoi.gr

Χρήστος Παπακώστας

Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
chrispapakostas@uoi.gr

**«Τα ελληνάκια»
του Κατάρ». Λαϊκός
πολιτισμός, εκπαίδευση
και διασπορά**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ο ρόλος της Λαογραφίας και τα οφέλη των εφαρμογών της στην εκπαιδευτική διαδικασία έχουν αποτελέσει αντικείμενο μελέτης τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο. Ο λαϊκός πολιτισμός, ενώ δεν αποτελεί αυτόνομο αντικείμενο διδασκαλίας στην ελληνική τυπική Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, εντούτοις παρεισφρεί στα διδασκόμενα μαθήματα και η μελέτη του αναφέρεται ως στόχος και σκοπός σε ποικίλες δραστηριότητες όπως περιγράφονται στα αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών. Η πληθώρα υλικού του λαϊκού πολιτισμού μπορεί να αποτελέσει πηγή αφορμών για

διαθεματικές δραστηριότητες, στοχεύοντας στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών, που αποτελεί άλληλωςτε βασική παιδαγωγική αρχή και στόχο των αναλυτικών Προγραμμάτων στην τυπική εκπαίδευση.

Η παιδαγωγική διάσταση της Λαογραφίας αποκτά ιδιαίτερη σημασία στη σύγχρονη μεταμοντέρνα κατάσταση, ειδικά στην περίπτωση της επονομαζόμενης «παιδείας των ομογενών» και της «ελληνόγλωσσας εκπαίδευσης του εξωτερικού». Η ανακοίνωση θα επικεντρωθεί στο παράδειγμα του Τμήματος Ελληνικής Γλώσσας και Πολιτισμού του Κατάρ. Μέσω του εθνογραφικού αυτού παραδείγματος, και συγκεκριμένα ενός διαθεματικού σχεδίου μαθήματος (project) για την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση που υλοποιήθηκε το 2018, το οποίο είχε ως επίκεντρο το βιβλίο της Ευγενίας Φακίνου, *Τα ελληνάκια*, εγείρονται ζητήματα όπως:

α. η συγκρότηση πολιτισμικής ταυτότητας της ελληνικής διασποράς στο εξωτερικό β. ο ρόλος του λαϊκού πολιτισμού στη διαδικασία αυτή γ. οι δυνατότητες δημιουργικής αξιοποίησης του λαϊκού πολιτισμού στην εκπαιδευτική πράξη, όχι ως παρωχημένης και «ρομαντικοποιημένης» εκδοχής του παρελθόντος, αλλά ως μιας έννοιας, η οποία έχει θέση και στη σύγχρονη πραγματικότητα ενός πολυπολιτισμικού και διεθνιστικού περιβάλλοντος, όπως αυτό του Κατάρ.

Τέλος, λόγω της φύσης των δραστηριοτήτων (εργόχειρο, λαϊκή τέχνη, παραμύθι, χορός) που συμπεριλήφθηκαν στο συγκεκριμένο project, το οποίο δομήθηκε με βάση τα ενδιαφέροντα των μαθητών και τις αρχές της ενσώματης, βιωματικής μάθησης, αναδεικνύονται τρόποι συνειδητοποίησης εννοιών όπως ο κοινοτισμός και η συλλογικότητα στον αντίποδα της μεταμοντέρνας συνθήκης που χαρακτηρίζεται από έναν άκρατο ατομικισμό.

Νίκος Τσιρέβελος

ΕΔΙΠ, Τμήμα Θεολογίας, ΑΠΘ
ntsir@theo.auth.gr

Εμμανουήλ Χ. Κυριαζάκος

Υπ. Δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου
kyriazakosm@gmail.com

Γιώργος Κατσαδώρος

Καθηγητής Λαογραφίας, ΠΤΔΕ,
Πανεπιστήμιο Αιγαίου
katsadoros@aegean.gr

**«Γιατί αύριο τον περίμενα,
εκεί στη Σαμαρκάνδη».**

**Έντεχνος συλλογισμός και
λαϊκός πολιτισμός με αφητηρία
ένα τραγούδι στο πλαίσιο
διαθεματικής διδασκαλίας στη
Β' θμια Εκπαίδευση**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η επίτευξη των προσδοκώμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων σε ένα γνωστικό αντικείμενο ή μια θεματική ενότητα μπορεί να πραγματοποιηθεί μέσα από τον οργανωμένο διδακτικό σχεδιασμό και την αξιοποίηση τεχνικών και στρατηγικών διδασκαλίας. Η εφαρμογή του έντεχνου συλλογισμού (artful thinking) αποτελεί μια δυναμική επιλογή

για μάθηση, αξιοποιώντας παραστατικές τέχνες (ζωγραφική, γλυπτική, αρχιτεκτονική), αλλά και λογοτεχνικά, μουσικά και καλλιτεχνικά έργα. Βασική επιδίωξη αποτελεί η βιωματική και ερευνητική επαφή των εκπαιδευομένων με ένα έργο τέχνης, όπου μέσω της αλληλεπίδρασης μεταξύ τους και με τον/την εκπαιδευτικό σε ρόλο εμπυχωτή/εμπυχωτριάς μπορούν να ανακαλύψουν στοιχεία πέρα από τα αυτονόητα, να αξιολογήσουν τη νέα γνώση και να αναζητήσουν πιθανές εφαρμογές στη ζωή τους.

Ο έντεχνος συλλογισμός μπορεί να αποτελέσει ένα σπουδαίο διδακτικό εργαλείο σε θέματα λαϊκού πολιτισμού, τα οποία πέρα από την κοινή λειτουργική πρακτική τους έχουν και καλλιτεχνική διάσταση. Η αναζήτηση λαϊκών αφηγηματικών δομών και πολιτιστικών αναπαραστάσεων, όπως εκφράζονται στην τέχνη στο πέρασμα του χρόνου, «ανοίγει» νέους δρόμους για την επικοινωνία των μαθητών/μαθητριών με την πολιτισμική έκφραση και την ανθρωπολογική γνώση. Συγχρόνως οδηγεί στην κατά κεφαλή καλλιέργεια, τον κριτικό στοχασμό και τον αναστοχασμό με βάση παλαιότερες εννοήσεις και ιστορίες που αναμετριοούνται με τον χρόνο.

Η παρούσα εργασία μελετά την αξιοποίηση του έντεχνου συλλογισμού στο τραγούδι «Στη Σαμαρκάνδη» του συγκροτήματος Ακέστορες (2000, alpha records), το δημοφιλέστερο τραγούδι (οι προβολές στον ιστότοπο του Youtube πλησιάζουν τις 300.000) από τη μοναδική δισκογραφική τους δουλειά. Το συγκεκριμένο μουσικό κομμάτι ενσωματώνει αφηγηματικά μοτίβα παραδοσιακών αφηγήσεων/θρύλων, όπως ο θάνατος, η μοίρα και η πάντα άκαρπη προσπάθεια αποφυγής τους, σχετικές δοξασίες και εθιμικές πρακτικές. Η ανάδειξή τους μπορεί να προσφέρει το έναυσμα για το «άνοιγμα» ενός ολόκληρου λαογραφικού κόσμου, ο οποίος, αν και σαφώς παραδοσιακός, διατηρεί τις σύγχρονες απηχήσεις του.

7. ΛΑΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ ΕΝΔΥΜΑ

**Αντιγόνη-Άννα
Ιωάννου**

Υπ. Δρ, Τμήμα
Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ
anioanno@he.duth.gr

**«Απ' το υφάδι ως την καλή με
τα κορβέτια». Τεχνικές, εργαλεία,
χειροτεχνήματα ως μορφή έκφρασης
άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Στην ανακοίνωση επιχειρείται η αποκάλυψη των ιστοριών που αφηγούνται οι ίδιες οι Τρικεριώτικες φορεσιές για τον τρόπο κατασκευής τους, τη χρήση τους αλλά κυρίως τη σχέση τους με το γυναικείο σώμα. Ιστορίες κατασκευής, διακόσμησης, χρήσης, ανάλογα με την ηλικία και την κοινωνική θέση των γυναικών που τις φορούν. Έτσι, «δίνεται φωνή» στα ίδια τα αντικείμενα, να μιλήσουν για τα ίδια και τους ανθρώπους τους, για την κεντήστρα, τη μοδίστρα, τη γυναίκα που τα πρωτοφοράει την ημέρα του γάμου της, ακόμα και για τον σύζυγο, ο οποίος προμηθεύεται τα υλικά κατασκευής της από τα ταξίδια του με τα καράβια, αλλά και η σχέση των φορεσιών με το σήμερα,

και η χρήση τους από τους Πολιτιστικούς και Χορευτικούς Συλλόγους.

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η ανάδειξη της Τρικεριώτικης φορεσιάς ως έκφρασης άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς, καθώς αυτή περιλαμβάνει ένα σύνολο από πρακτικές και γνώσεις που απαιτούνται για την κατασκευή της. Όλες αυτές οι τεχνικές, οι γνώσεις και τα υλικά μεταβιβάζονται από γενιά σε γενιά, αναδημιουργούνται συνεχώς από την κοινότητα η οποία αλληλεπιδρά με τη φύση και την ιστορία, παρέχοντας στα μέλη της την αίσθηση της ταυτότητας και συνέχειας, συμβάλλοντας έτσι στην προώθηση του σεβασμού της πολιτιστικής πολυμορφίας και της ανθρωπίνης δημιουργικότητας.

Ζωή Σταμπουλίδη

Υπ. Δρ, Τμήμα
Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ
zstampoulili@gmail.com

Η συμβολή των ενδυμασιών της Προεδρικής Φρουράς στην ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην Ελλάδα

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η παρούσα ανακοίνωση στηρίζεται στα πρώτα αποτελέσματα δίχρονης έρευνας, που βασίζεται σε ποσοτικά και ποιοτικά δεδομένα, με τη χρήση ερωτηματολογίου, επιτόπιης παρατήρησης και συνεντεύξεων και στόχο έχει να αναδείξει τη σχέση των ευζωνικών ενδυμασιών με τον πολιτιστικό τουρισμό στην Ελλάδα. Ειδικότεροι στόχοι της έρευνας είναι η αναζήτηση του τρόπου αλλιά και του βαθμού εμπλοκής των ευζωνικών ενδυμασιών στην τουριστική ανάπτυξη της Αθήνας. Προς αυτή την κατεύθυνση ιδιαίτερη αναφορά θα γίνει στην παρουσία πλήθους σουβενίρ και τουριστικών προϊόντων, εμπνευσμένων από τις ευζωνικές ενδυμασίες, που διατίθενται στην αγορά και μαρτυρούν την προσέλκυση μεγάλου ενδιαφέροντος από Έλληνες και ξένους τουρίστες, όπως και στον ρόλο του ΕΟΤ μέσω των διαφημίσεών του.

Έλενα Σ. Λαζαρίδου

Υπ. Δρ, Τμήμα
Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ
elenlaza@yahoo.gr

Η λαογραφική έρευνα των γυναικείων εσworούχων στην Ελλάδα στο 2^ο μισό του 20^{ου} αιώνα

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η μελέτη των γυναικείων εσworούχων κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του 20^{ου} αιώνα, δηλαδή στη μεταπολεμική περίοδο, αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω των ιστορικών, οικονομικών και κοινωνικών μετασχηματισμών που συντελούνται τότε στην ελληνική επικράτεια.

Η λαογραφική έρευνα των γυναικείων εσωρούχων επιχειρεί να ανιχνεύσει τη συγκρότηση των νοημάτων για την αντίληψη του γυμνού και ενδεδυμένου σώματος, καθύπτοντας το σχετικά ανεξερεύνητο πεδίο του εσώρουχου, το οποίο εντοπίζεται σποραδικά σε μουσειακές συλλογές και σε περιορισμένο φωτογραφικό υλικό. Η ανακοίνωση έχει ως σκοπό να προσεγγίσει και να μελετήσει για πρώτη φορά τη σχέση γυναικείου σώματος και εσώρουχου, καταγράφοντας και ερμηνεύοντας τους τρόπους με τους οποίους αυτή αναπτύσσεται και εξελίσσεται στο 2^ο μισό του 20^{ου} αι. στην Ελλάδα μέσα από περιοδικά μόδας, ενδυματολογικό μουσειακό υλικό και συνεντεύξεις. Έχει δε ως στόχο να αναδείξει μέσα από την υλική επιφάνεια των εσώρουχων τη λειτουργία τους ως επικοινωνιακών κωδικών σε απόλυτη σύνδεση με αξίες, συνήθειες, πρακτικές ένδυσης, και συνομιλία με τις κοινωνικές, πολιτισμικές και οικονομικές δομές και πτυχές της κάθε εποχής, που καθορίζουν και προσδιορίζουν το μεταβαλλόμενο περιεχόμενό τους.

Σάτσα Κασίμν

Υπ. Δρ Λαογραφίας, Τμήμα Ιστορίας
και Εθνολογίας, ΔΠΘ
satyalouda@yahoo.gr

Νάντια Μαχά-Μπιζούμν

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Λαογραφίας
(Λαογραφία: Λαϊκή Τέχνη), Τμήμα Ιστορίας και
Εθνολογίας, ΔΠΘ
nantia.macha@gmail.com

**Ινδικά ενδύματα σε χρήση
στον σύγχρονο ελληνικό
χώρο. Λαογραφική προσέγγιση
της οικειοποίησης μιας
ενδυματολογικής ετερότητας**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το ινδικό ένδυμα αποτελεί ένα από τα γνωστότερα και δημοφιλέστερα εξαγωγίμα προϊόντα της Ινδίας εδώ και αιώνες. Η ανακοίνωση επιχειρεί να αναδείξει τη χρήση γυναικείων ινδικών ενδυμάτων σήμερα από Ελληνίδες κάθε ηλικίας και από μέλη της ινδικής διασποράς που ζουν στην Ελλάδα. Σκοπός της έρευνας δεν είναι απλώς η καταγραφή των ενδυμάτων που κατασκευάστηκαν στην Ινδία και φοριούνται στην Ελλάδα, αλλά, κυρίως, η ανάδειξη των πολλαπλών πρακτικών και συμβολικών χρήσεων και νοηματοδοτήσεων αυτών των ενδυμάτων και η ερμηνεία αυτών. Για τον σκοπό αυτό, η ανακοίνωση αντλεί υλικό από την πραγματοποιηθείσα επιτόπια έρευνα, με χρήση ημιδομημένων συνεντεύξεων. Μέσω αυτής της διαδικασίας, αποκαλύπτεται ένας εντυπωσιακός πλούτος ενδυματολογικών επιλογών, η κάθε μια από τις οποίες εκφράζει και διαμορφώνει την ταυτότητα των γυναικών με διαφορετικό τρόπο. Επίσης, ιχνηλατούνται τα εμπορικά δίκτυα μέσω των οποίων διακινούνται τα ενδύματα και προσδιορίζεται η δύναμη των ινδικών ενδυμάτων να επηρεάζουν τις στάσεις και τις αντιλήψεις των γυναικών που τα φορούν σχετικά με την Ινδία και τον πολιτισμό της. Τα ευρήματα αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντικά, καθώς αφ' ενός αποκα-

λήπτουν πλήθος ιστορικών και κοινωνικών πληροφοριών κι αφ' ετέρου αναδεικνύουν το ινδικό ένδυμα ως σύνθετο λαογραφικό φαινόμενο στο πλαίσιο των διεθνικών ανταλλαγών, δηλαδή των πολυπληθών σχέσεων που διασυνδέουν ανθρώπους ή θεσμούς διασχίζοντας τα σύνορα των εθνών-κρατών, καθώς και στο φαινόμενο της «απεδαφοποιημένης» (deterritorialized) συγκρότησης του πολιτισμού και της ατομικής ταυτότητας στο πλαίσιο της παγκόσμιας δικτύωσης των ανθρώπων.

Νάντια Μαχά-Μπιζούμη

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Λαογραφίας
(Λαογραφία: Λαϊκή Τέχνη), Τμήμα Ιστορίας και
Εθνολογίας, ΔΠΘ
nantia.macha@gmail.com

Η λαογραφική συμβολή στην προσέγγιση του ενδεδυμένου σώματος στον μουσειακό χώρο

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ο κλασικός τρόπος έκθεσης των ενδυμάτων στον μουσειακό χώρο συνδέεται με την παρουσίασή τους πίσω από προθήκες, στοχεύοντας σε μια οπτική εμπειρία του επισκέπτη.

Η ανακοίνωση προτείνει τη μετατόπιση της έμφασης από την οπτική στην απτική διάσταση της εμπειρίας του κοινού στις εκθέσεις ιστορικών και σύγχρονων ενδυμάτων, με σκοπό να αναδείξει την απτική εμπειρία ως τρόπο κατανόησης του πολιτισμικού νοήματος (Liu, 2018, 2020, 2022) που αρθρώνουν τα ενδύματα στον εκθεσιακό χώρο σε διάδραση με τον επισκέπτη.

Με εθνογραφικό παράδειγμα τη «Μόνιμη έκθεση Κώστα Αλεξανδρίδη: Ταξιδεύοντας και Συλλέγοντας», μέσα από τη συνομιλία της Λαογραφίας με τη Μουσειολογία, προτείνεται η εστίαση λιγότερο στο ίδιο το ένδυμα ως οπτική οντότητα, και περισσότερο στη δημιουργία μιας απτικής σχέσης του επισκέπτη με το ένδυμα, μιας αφήγησης που θα εμπλέκει και θα προκαλεί πολυαισθητηριακά τα συναισθήματα του επισκέπτη μέσω της αφής, με στόχο την ανάδειξη μιας σύγχρονης προσέγγισης του ενδεδυμένου στο μουσειακό περιβάλλον. Πρόκειται στην ουσία για την ένταξη της σωματικής κίνησης στον μουσειακό χώρο (museum bodies) που μπορεί να λειτουργήσει ως αφήγηση, ως ενσώματα διαδικασία μεταφοράς νοήματος, αρθρώνοντας το πολιτισμικό νόημα των εκτεθειμένων ενδυμάτων.

8. ΛΑΪΚΑ ΔΡΩΜΕΝΑ – ΤΕΛΕΤΟΥΡΓΙΕΣ – ΗΧΟΤΟΠΙΑ

Ευαγγελία Χαλδαιάκη

Δρ Ιστορικής
Μουσικολογίας, ΕΚΠΑ
evangeliach@yahoo.gr

**Σύγχρονες μουσικολαογραφικές
παρατηρήσεις από το δρώμενο
«Μπάμπιντεν» της Πετρούσσας
Δράμας**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Το «Μπάμπιντεν» είναι ένα τριήμερο δρώμενο που λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο στην Πετρούσσα της Δράμας τα Θεοφάνεια, και συγκεκριμένα μεταξύ των ημερομηνιών 6, 7 και 8 Ιανουαρίου. Οι ρίζες του ανάγονται χρονολογικά αρκετά πίσω. Πρόκειται για μια τελετουργία με παγανιστικές βάσεις, ενώ αρκετοί το συσχετίζουν με τη διονυσιακή και τη βακχική λατρεία. Συνάδει όμως άμεσα με τα έθιμα της «ημέρας της μαμής», ή μπάμπως, που τελούνται στη βόρεια Ελλάδα, κυρίως στον θρακικό χώρο, και τα νότια Βαλκάνια κατά την περίοδο του Δωδεκαημέρου. Αφορά την αναγέννηση της φύσης, τη γονιμότητα αλλή και τον καθαγιασμό του τόπου. Είναι αξιοπρόσεκτο το γεγονός ότι στο «Μπάμπιντεν» παρατηρείται ετησίως μεγάλη συμμετοχή των κατοίκων του χωριού, ιδιαίτερα νεαρών ηλικιών, αλλή και να γίνουν κοινωνοί αυτής της τελετουργικής διαδικασίας. Το «Μπάμπιντεν» περιλαμβάνει μια σειρά τελετουργιών, στις οποίες ενσωματώνονται φορεσιές, συμβολισμοί, φαγητό και ποτό, ενώ κυριαρχούν το μουσικό και χορευτικό στοιχείο. Η μελέτη του δρώμενου θα μπορούσε επομένως να γίνει αντικείμενο διεπιστημονικής προσέγγισης, εστιάζοντας στην εκάστοτε περίπτωση στα ιστορικά του στοιχεία, στη λατρευτική συσχέτιση, στις λαογραφικές διαστάσεις, στον κοινωνικό αντίκτυπο, στα μουσικολογικά γνωρίσματά του, κ.ά. Στην ανακοίνωση αυτή, η έρευνα θα επικεντρωθεί στα μουσικολαογραφικά στοιχεία του δρώμενου και συγκεκριμένα στις μορφές της σύγχρονης επιτέλεσής του. Η ανακοίνωση βασίζεται σε επιτόπια μουσικολαογραφική έρευνα που πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια τέλεσης του «Μπάμπιντεν» στην Πετρούσσα, το 2023 και το 2024.

Ανδρέας Ρέγγης

Μεταπτυχιακός φοιτητής του ΠΜΣ
«Λαϊκός Πολιτισμός και Λογοτεχνία
Γεώργιος Α. Μέγας», ΕΚΠΑ
petroussara@yahoo.gr

**Σκιαγραφώντας την κουλιτούρα που
χαρακτηρίζει τη σύγχρονη επιτέλεση
ενός εθίμου που έρχεται «από τα παλιά».
Η περίπτωση του «Μπάμπιντεν» της
Πετρούσσας Δράμας**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Το «Μπάμπιντεν» λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο στην Πετρούσσα Δράμας στις 6, 7 και 8 Ιανουαρίου. Αποτελεί την πιο σημαντική γιορτή των κατοίκων της Πετρούσσας. Όπως λένε και οι ίδιοι: «Τον μισό χρόνο μιλάμε για το Μπάμπιντεν που πέρασε και τον άλλο μισό για το Μπάμπιντεν που θα 'ρθει». Τόσο οι ίδιοι οι Πετροουσιώτες όσο και οι εκτός Πετρούσσας, εξόν από «Μπάμπιντεν» το χαρακτηρίζουν και το ονομαζουν ως «χαντέτ», «καρναβάλι», «έθιμο του δωδεκαημέρου», «διονυσιακό δρώμενο». Οποιοσδήποτε, ανεξαιρέτως, παρακολουθεί για πρώτη φορά το «Μπάμπιντεν» εντυπωσιάζεται αρχικά από τις τραγόμορφες αμφιέσεις, από το κέφι των συμμετεχόντων, από το πλήθος των συμβολικών δρώμενων αλλιά και από το ανεπεξέργαστο, σε σχέση με την εποχή μας, μουσικό ηχώχρωμα. Τα εν λόγω συμβολικά δρώμενα, οι τραγόμορφες αμφιέσεις και το ηχώχρωμα προσδίδουν ένα επιθυμητό ιστορικό βάθος στο «Μπάμπιντεν», καθώς φαινομενικά μοιάζει να συνδέουν το σήμερα με ένα παγανιστικό, διονυσιακό, βακχικό παρελθόν. Μάλιστα, από την πλειονότητα των μελετητών και των συμμετεχόντων εκτιμάται δεόντως η «αναλλοίωτη» φύση της δομής των δρώμενων, της μορφής των αμφιέσεων και του ήχου των μουσικών οργάνων και, σε πολλές περιπτώσεις, επιχειρείται η άμεση αναγωγή τους στην αρχαιότητα. Ωστόσο, οι ίδιοι οι συντελεστές του «Μπάμπιντεν» διατείνονται πως «κανένα Μπάμπιντεν δεν είναι το ίδιο». Πώς είναι όμως δυνατόν να υφίσταται μια τόσο σημαντική αντίφαση μεταξύ αναλλοίωτης αρχαιότητας και ρευστής σύγχρονης επιτέλεσης; Τι είναι τελικά το «Μπάμπιντεν»; Η παρούσα ανακοίνωση εστιάζει στον τρόπο διαχείρισης του «Μπάμπιντεν» από τα «κάτω», μέσα από τη μελέτη συγκεκριμένων περιστατικών και στοιχείων του. Θα παρουσιαστεί μια ανάλυση του τρόπου της σύγχρονης επιτέλεσης ενός εθίμου που έρχεται «από τα πολύ παλιά». Η ανακοίνωση βασίζεται σε επιτόπια έρευνα από το 2017 μέχρι και το 2024 και σε βιβλιογραφική έρευνα των ιστορικών στοιχείων.

Ιωάννης Καραχρήστος

Κύριος Ερευνητής, Κέντρον
Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας
της Ακαδημίας Αθηνών
ykarachr@academyofathens.gr

Λαϊκά δρώμενα και διαχείριση τραυματικών γεγονότων: Το παράδειγμα του «Νεομαγνησιώτικου Γάμου» στην περιοχή της Λαμίας

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η παρούσα ανακοίνωση εστιάζει στη μελέτη του αποκριάτικου λαϊκού δρωμένου του «Νεομαγνησιώτικου Γάμου», το οποίο διαμορφώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 και είναι ενταγμένο στο καρναβάλι της πόλης της Λαμίας. Αξιοποιώντας τα εργαλεία της Λαογραφίας, της Προφορικής και της Δημόσιας Ιστορίας, επιχειρούμε να μελετήσουμε το δρώμενο ως μέσο μνημονικής αναπαράστασης του παρελθόντος του οικισμού και διαχείρισης αφενός του τραύματος της προσφυγιάς, αφετέρου των αντιπαράθεσεων μεταξύ των Μικρασιατών προσφύγων που εγκαταστάθηκαν στη Νέα Μαγνησία και των Σαρακατσάνων κτηνοτρόφων που δραστηριοποιούνταν στη γύρω περιοχή. Τέλος, η συγκεκριμένη έρευνα λειτουργεί ως αφορμή για θεωρητικό και μεθοδολογικό αναστοχασμό αναφορικά με τις σύγχρονες προσεγγίσεις των λαϊκών δρωμένων, αλλά και τα ηθικά διλήμματα που συνδέονται με την επιτόπια έρευνα τραυματικών και συγκρουσιακών γεγονότων.

Μαρία Γκασούκα

Ομότιμη Καθηγήτρια
Λαογραφικές Σπουδές / Σπουδές Φύθλου,
ΤΕΠΑΕΣ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
mgasouka@rhodes.aegean.gr,
mgasouka@gmail.com

Νεοπαγανισμός, Γυναικεία Πνευματικότητα, Θεα-λογία: Θηλυκές παράδοσεις, δοξασίες, τελετουργίες και Λόγος στο σύγχρονο Κίνημα της Θεάς

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Το Κίνημα της Θεάς αποτελεί σύγχρονο μαγικό/θρησκευτικό κίνημα με έντονη φεμινιστική διάσταση που επιδιώκει την αποκατάσταση της αξίας και της αξιοπρέπειας των γυναικών, την ενδυνάμωσή τους. Αυτοπροσδιορίζεται, μεταξύ άλλων, ως φορέας ενός εναλλακτικού οράματος δικαιοσύνης και ισότητας για όλες και όλους. Εστιάζει σε έννοιες όπως το ιερό θηλυκό, η θηλυκή πλευρά της θεότητας, η Γυναικεία Πνευματικότητα και η Θεα-λογία, η οποία προσδίδει πνευματικότητα στη φύση, τη γη και το σώμα, αμφισβητεί έναν πατριαρχικό Θεό και εκφράζεται σε νέο παγανιστικά κινήματα ευρύτερα και στο Κίνημα της Θεάς ειδικότερα. Επικεντρώνεται στη γυναικεία κληρονομιά, στο θηλυκό σώμα ως θείκο τόπο και στην προσπάθεια για την

αλληλαγή των πατριαρχικών, κυριαρχικών κοινωνιών με κοινωνίες έμφυλης ισότητας. Περιλαμβάνει φεμινιστική γνώση, τελετουργίες, θρησκευτικές πρακτικές, δοξασίες κ.ά., ενώ αρθρώνει Λόγο περί Θεάς. Εγκαλεί τις ανδροκεντρικές θρησκείες, ιδιαίτερα τις Αβραμικές, για σεξισμό και τις θεωρεί παράγοντα νομιμοποίησης της ανδρικής κυριαρχίας στην οικογένεια, τη θρησκεία και την κοινωνία. Τα μέλη του μέσω των δοξασιών και των μαγικών τελετουργιών τους επαναφέρουν –με ένα είδος αναγέννησης– τη συσκοτισμένη, κατασυκοφαντημένη και αποκλεισμένη από τις μονοθεϊστικές θρησκείες Θηλυκή Αρχή, την ταυτισμένη με τη Γη και αναπτύσσουν ενδιαφέρουσα γυναικεία/φεμινιστική πνευματικότητα. Προσεγγίζουν τη θεότητα ως ενυπάρχουσα στη φύση, συνδεδεμένη με κάθε τι που υπάρχει στη γη: από βράχους μέχρι δένδρα και ανθρωπίνα πλάσματα.

Ωστόσο, όλη αυτή η φεμινιστική πνευματικότητα, η οποία εκφράζεται από το Κίνημα της Θεάς, δέχεται αυστηρή κριτική και από φεμινίστριες, κυρίως μαρξίστριες. Την εγκαλούν πως αφορά κυρίως λευκές, μέσο-αστές, προνομιούχες, Δυτικές γυναίκες, οι οποίες αγνοούν τις υλικές συνθήκες ζωής των γυναικών και στην ουσία τις αποπροσανατολίζουν από τους αναγκαίους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες. Ταυτόχρονα, αρκετές και αρκετοί τις κατηγορούν για ευφάνταστη επανεγγραφή της παραδοσιακής θρησκευτικής γραφής, ικανή μιν να προσδώσει νόημα στις γυναικείες εμπειρίες της πνευματικότητας, η οποία όμως χαρακτηρίζεται ως αυθαίρετη.

Αλέξανδρος Ριζόπουλος

Υπ. Δρ Τμήματος Μουσικών Σπουδών,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο
alexandrosrizopoulos82@gmail.com

Η αποτύπωση του ηχοτοπίου της Νάουσας Ημαθίας, ως πολυτροπική εθνογραφική έρευνα, στις σύγχρονες λαογραφικές σπουδές

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Στα πλαίσια της εθνομουσικολογικής μου διδακτορικής διατριβής και ειδικότερα, κατά την παραμονή μου στο πεδίο (Ιανουάριος – Απρίλιος 2022) και (Φεβρουάριος – Μάρτιος 2023) βρήκα πρόσφορο έδαφος να μελετήσω το ηχοτόπιο της Νάουσας. Το αίτημά μου, μεθοδολογικά, ήταν η πολύ-τροπική εθνογραφία, όπως αναπτύχθηκε μεταξύ άλλων από τους Laptantine, 2005 και Howes 2011. Η μέθοδος αυτή φωτίζει το ηχοτόπιο αφενός ως ακουστική με φυσικούς όρους και αφετέρου ως ηχητική, με κοινωνικούς όρους, λειτουργία. Αυτή η διαδικασία εγείρει μια σειρά ενεργειών συνδυάζοντας γραπτές πηγές, προφορικές μαρτυρίες, με αδιάκοπο το ακουστικό κριτήριο. Στην περίπτωση της Νάουσας ζητήματα πολιτισμικής ηγεμονίας, επαλληλίας και ταυτότητας, συμπεριλαμβανομένων και των ορίων τους αποδίδονται με μεγάλη σαφήνεια μέσα από τη μελέτη του ηχοτοπίου της. Στο Δ' Πανελλήνιο Συνέδριο των Πανεπιστημιακών Λαογράφων και Ερευνητών, έχω την πρόθεση να αναδείξω με έναν

πλουσιότερο τρόπο τα λαογραφικά στοιχεία όπως τα προσεγγίζει μεταξύ άλλων ο Pink, 2009 στην αισθητηριακή εθνογραφία. Στοιχεία και αναφορές σε φυσικούς ήχους, όπως ο καταρράκτης, σε ιστορικούς όπως το ρολόι της πλατείας και τα καμπαναριά, σε μουσικούς όπως ο ζουρνάς και το νταούλι, σε εθιμικούς όπως η πατινάδα. Η οπτικοποίηση αυτών των πληροφοριών σε χάρτες και εν συνεχεία με τη μορφή storymotion κάνει εφικτή την ποιοτική ανάλυση που φέρνει στο προσκήνιο εργαλεία Χωρικής και Πολιτισμικής Ακουστικής, με την ορολογία της «Ωτικής Αρχιτεκτονικής», όπως παρουσίασαν οι Blesser και Salter, 2007. Συμπερασματικά, μέσω της ανάλυσης του ηχοτοπίου της Νάουσας θα έχω τη δυνατότητα να παρουσιάσω το πώς προσεγγίζω ολιστικά, κοινωνικά και πολιτισμικά φαινόμενα της Νάουσας, που ως τώρα είναι σε μορφή γραπτού λόγου, ή προφορικών ιστοριών. Η μέθοδος της πολυτροπικής εθνογραφικής προσέγγισης του ηχοτοπίου αναδεικνύει την πολυπλοκότητα της ανθρωπίνης εμπειρίας και πιστεύω ότι η διάλεξή μου θα συνδράμει στη διατύπωση και τον διάλογο στις σύγχρονες λαογραφικές σπουδές.

Παναγιώτης Σδούκος

Ερμηνευτής – Εκπαιδευτικός
MSc Εθνομουσικολογίας & Πολιτισμικής
Ανθρωπολογίας με ειδικότητα στην εκτέλεση της
Παραδοσιακής Μουσικής, ΕΚΠΑ,
Υπ. Δρ Τμήματος Τεχνών Ήχου και Εικόνας,
Ιόνιο Πανεπιστήμιο
sdoukos panos@yahoo.gr

**Το «Χοροτράγουδο» ως
πρακτική μέθοδος ερμηνείας
του δημοτικού τραγουδιού:
από τα λαϊκά δρώμενα στις
σύγχρονες παραστατικές
τέχνες**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η έρευνα εστιάζει στη σχέση του δημοτικού τραγουδιού με τις σύγχρονες παραστατικές τέχνες. Εξετάζει τη λειτουργία της «επιτελεστικής γλώσσας», ως σημειωτικής-συμβολικής γλώσσας του δημοτικού τραγουδιού, που **α)** σημαίνεται στα χορο-δρώμενα των μη αστικών, συμβιωτικών και αγροτοκτηνοτροφικών κοινοτήτων με ερμηνεύσιμους συμβολισμούς από ενσώματες και φωνητικές δράσεις των επιτελεστών-μελών της κοινότητας σε συγκεκριμένο χωρο-χρόνο και **β)** με το υλικό αυτό εμπνέει και δομεί σύγχρονες μουσικοθεατρικές παραστάσεις σε καλλιτεχνικό χωροχρονικό πλαίσιο. Το τραγούδι και ο χορός στην κοινότητα προϋποθέτουν ως μέσα έκφρασης τη φωνή και την κίνηση του σώματος στα «χοροτράγουδα» [ενσώματη και φωνητική συμμετοχή]. Η διάπληση των σωματικών και φωνητικών δράσεων στο χοροστάσι υποδηλώνει τη διυποκειμενικότητα, δηλ. την παγίωση του κώδικα επικοινωνίας, σχέσεων, συμπεριφορών, αντιλήψεων, ιδεολογιών και αξιακών ζητημάτων εντός του κοινοτικού πλαισίου. Ως εκ τούτου, το δημοτικό τραγούδι, με τις επιτελέσεις του, επιδεικνύει «παραστατικές συμπεριφορές», και από θεατρο-λαογραφικής απόψεως τα δρώμενα ως «performative phenomena» –σύμφωνα με τον W. Puchner– αποτελούν σημεία διαμόρφωσης «προαισθητικών μορφών θεάτρου». Γι' αυτό, η έρευνα αυτή ερμηνεύει το «χοροτράγουδο» **α)** ως εθιμοτυπική ενσώματη

και φωνητική διαδικασία βαθιά ριζωμένη στα ιστορικά και πολιτισμικά της πλαίσια και **β)** ως «practice based» μεθοδολογία δημιουργίας νέων εκπαιδευτικών και καλλιτεχνικών προγραμμάτων. Τέλος, το χοροτράγουδο εντάσσεται στο διαδραστικό μέρος της εργασίας αυτής που έχει να κάνει με τη δημιουργία νέων πλαισίων έρευνας, διδασκαλίας και ερμηνείας-εκτέλεσης του δημοτικού τραγουδιού σε σύγχρονα αστική εκπαιδευτικά και καλλιτεχνικά περιβάλλοντα, φέρει το όνομα: «Επιτέλεση στον Μικρότοπο», κρίνεται ως συνδυαστικό ολιστικό μοντέλο διεπιστημονικής και καλλιτεχνικής έρευνας και performance και δρα αναστοχαστικά και διαμεσολαβητικά στο πλαίσιο της σύγχρονης διαχείρισης, προαγωγής και παραγωγής του «πρωτογενούς» εθνομουσικολογικού υλικού στα σύγχρονα πολιτισμικά πλαίσια.

9. ΧΟΡΟΣ – ΜΟΥΣΙΚΗ

Χρήστος Παπακώστας
Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ,
Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
chrispapakostas@uoi.gr

Χορεύοντας/διαγωνιζόμενος (για) μια ταυτότητα: ελληνοαμερικανικότητα και παραδοσιακός χορός

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Βασικός στόχος της παρουσίασης είναι διερευνήσει τη σχέση του χορού και της διασποράς βασιζόμενη στο εθνογραφικό παράδειγμα των διαγωνισμών ελληνικού παραδοσιακού χορού στις Η.Π.Α., (κυρίως το Folk Dance Festival στη Δυτική Ακτή). Πρόκειται για μεγάλης κλίμακας ετήσια χορευτικά γεγονότα (dance events), στα οποία με επίκεντρο ή/και αφορμή τον χορό αναδεικνύονται διάφορα ζητήματα, όπως:

- Οι δυναμικές συγκρότησης της ελληνοαμερικανικής διασπορικής ταυτότητας
- Η σχέση της με την κυρίαρχη Αμερική και το αμερικανικό όνειρο
- Ο ρόλος της εκκλησίας

Επιπλέον, εντοπίζονται οι ρήξεις και αντιθέσεις με τη «μητέρα πατρίδα» αναφορικά με τις πρακτικές και τους λόγους (discourse) για τη στόχευση και την αισθητική των χορευτικών παραστάσεων. Οι έννοιες «διασπορά» και «χορός» γίνονται αντιληπτές ως δυναμικές κατηγορίες, οι οποίες συνομιλούν με τα εκάστοτε ιστορικά και κοινωνικο-πολιτισμικά συγκείμενα. Αρχικά, θα εξεταστούν οι θέσεις του Αμερικανού λαογράφου Dorson, υιοθετώντας μια εν πολλοίς εξελικτική συλλογιστική και εστίαση μόνον στο τελικό στάδιο της διαδικασίας μετανάστευσης, δηλαδή στην ενσωμάτωση των νεοεισερχομένων στην αμερικανική κοινωνία. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν οι ιστορικές όψεις της σχέσης της ελληνοαμερικανικής ταυτότητας και του πολιτισμού με κυρίαρχες δομές της αμερικανικής κοινωνίας και της λευκής εθνότητας. Το μεγαλύτερο βάρος θα δοθεί στον κομβικό ρόλο του παραδοσιακού χορού, ο οποίος γνωρίζει μεγάλη

άνθηση μέσα από χορευτικά γεγονότα, τα οποία θεαματοποιούν και εξωτικοποιούν την ελληνοαμερικανική πολιτισμική ταυτότητα στα μάτια των «άλλων» (Greek festivals) και ταυτόχρονα συγκροτούν ένα εσωτερικό, εντός της ελληνοαμερικανικής, δυναμικό πεδίο διαμόρφωσης και διαπραγμάτευσης νέων διασπορικών ταυτοτήτων.

Αλεξάνδρα Αποστολάκη

Υπ. Δρ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
a.apostolaki@uoi.gr

Χορός και Κοινότητες Πρακτικής. Μια μελέτη περίπτωσης

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η έννοια της κοινότητας έχει κεντρικό ρόλο στην επιστήμη της Λαογραφίας, τόσο στην Ελλάδα όσο και διεθνώς, όπου η κοινότητα γίνεται αντιληπτή ως φυσικός, κοινωνικός και πολιτισμικός χώρος. Στη σημερινή σύγχρονη και πιο αφηρημένη συνθήκη η έννοια της κοινότητας αποκτά νέες σημασίες και νέο περιεχόμενο, ώστε να μιλάμε για φαντασιακές, ψηφιακές και διαδικτυακές κοινότητες. Μια τέτοια νέα μορφή κοινότητας είναι η ονομαζόμενη «κοινότητα πρακτικής». Ο όρος προτάθηκε για πρώτη φορά από τους J. Lave και E. Wenger και αναφέρεται σε μια ομάδα ανθρώπων που «μοιράζονται μια ανησυχία ή ένα πάθος για κάτι που κάνουν και μαθαίνουν πώς να το κάνουν καλύτερα καθώς αλληλεπιδρούν τακτικά». Πολλά από τα χαρακτηριστικά της κοινότητας πρακτικής συγκεντρώνει και ο κόσμος του ελληνικού παραδοσιακού χορού, ο οποίος είχε και έχει μια αξιοσημείωτη δυναμική με μεγάλο λαογραφικό ενδιαφέρον. Η πραγμάτευση του θέματος θα βασιστεί στο εθνογραφικό παράδειγμα του σεμιναρίου εκμάθησης ελληνικών χορών, το οποίο διοργανώνεται σε ετήσια βάση στην Καρδίτσα (Λίμνη Πλάστρα), από το 2010. Η παρούσα μελέτη διερευνά τη χρήση του χορού ως μια πολιτισμική πρακτική, η οποία συμβάλλει στη συγκρότηση μιας ιδιότυπης κοινότητας πρακτικής, η οποία ουσιαστικά χτίζεται και μέσα από τις επιμέρους δράσεις του σεμιναρίου, όπως τα μαθήματα, οι παρουσιάσεις και τα γλέντια. Μεθοδολογικά, η έρευνα υιοθετεί την εθνογραφική μέθοδο και τις σχετικές τεχνικές: συμμετοχική παρατήρηση, ημι-δομημένη συνέντευξη και βιντεοσκόπηση. Η επιτόπια έρευνα ξεκίνησε το 2022 και συνεχίζεται έως και σήμερα. Μια πρώτη παρατήρηση είναι ότι η μάθηση επιτυγχάνεται μέσα από την παραδοσιακή κατά πρόσωπο διδασκαλία, καθώς και μέσω των βραδινών γλεντιών. Η συμμετοχή σε χορευτικές δραστηριότητες δημιουργεί σωματικά σχήματα και κοινωνικούς δεσμούς που καθιστούν τον χορό έναν ισχυρό μηχανισμό για τη μάθηση και τη διδασκαλία κοινωνικών συμπεριφορών. Επιπλέον, χρησιμοποιείται ως μηχανισμός κοινωνικοποίησης και είναι μια μετασχηματιστική δραστηριότητα/εμπειρία για τους συμμετέχοντες. Ακολουθώντας, τα μέλη του σεμιναρίου μέσω της αλληλεπίδρασης δημιουργούν δικά τους κοινωνικά συστήματα –κώδικες επικοινωνίας, τεχνικές και μικροκοινότητες– που είναι ανοιχτά σε ανανοηματοδότηση.

Γεώργιος Πασιόπουλος

Δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου
pasio-gio@hotmail.com

Εμμανουήλ Χ. Κυριαζάκος

Υπ. Δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου
kyriazakosm@gmail.com

Περιθωριοποιημένες ομάδες και η έκφρασή τους μέσω της μουσικής: συγκριτική μελέτη μεταξύ δύο διαφορετικών (;) κόσμων

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η πόλη και ο αστικός χώρος γενικότερα επιδρά καταλυτικά στη συγκρότηση συλλογικών αλλά και ατομικών ταυτοτήτων και αυτό διότι ως κατεχοχρήν χώρος ώσμωσης διαφορετικών πολιτισμών συγκεντρώνει έναν τεράστιο αριθμό ανθρώπων σε έναν χώρο αρκετά περιορισμένο. Οι διάφορες ομάδες, κυρίως της νεολαίας, που διαβιούν στο αστικό περιβάλλον, είθισται να έχουν ως τρόπο επικοινωνίας και έκφρασης μεταξύ τους το στοιχείο της μουσικής. Οι διαδικασίες συγκρότησης συλλογικών ταυτοτήτων μπορεί να είναι ιδιαίτερα καθοριστικές, καθώς μπορεί να οδηγήσουν είτε στην περιθωριοποίηση των μελών τους και αποκλεισμό από τις κοινωνικές διαδικασίες είτε να επιτελέσουν, μέσω της δραστηριοποίησής τους, έναν κομβικό και ενισχυτικό ρόλο για την εύρυθμη λειτουργία της τοπικής κοινωνίας.

Η παρούσα εργασία επιχειρεί μια συγκριτική μελέτη μεταξύ δύο διαφορετικών ειδών μουσικής, που χαρακτηρίστηκαν και προσδιορίστηκαν μέσα από τη στενή αλληλεπίδραση που ανέπτυξαν με τον χώρο που γεννήθηκαν και δραστηριοποιήθηκαν, ενώ ταυτόχρονα γέννησαν ομάδες οπαδών μακριά από τις νόρμες που όριζε η κυρίαρχη κουλτούρα της κάθε εποχής, τείνοντας να χαρακτηριστούν ως περιθωριακές. Από τη μία μεριά τα Εξάρχεια και η ιδιαίτερη μουσική προσωπικότητα του Νικόλα Άσιμου και από την άλλη το Πέραμα και το μουσικό κίνημα (Low bar) του Μιχάλη Μυτακίδη (B.D. Foxmoor). Δύο μουσικοί κόσμοι, σε δύο διαφορετικές χρονικές περιόδους, τόσο διαφορετικοί ή μήπως όχι;

Καθώς η κοινωνική αμφισβήτηση υφίσταται –και διαμέσου της μουσικής– και παρόλο που την απωθούμε συνειδητά ή ασυνείδητα, είναι σημαντική η ανάδειξη των στοιχείων διαφοροποίησης ως ένα σημαντικό κομμάτι της κοινωνικής κατασκευής, μακριά από παραμορφωτικούς φακούς που αποτυπώνουν μια ωραιοποιημένη εικόνα της κοινωνίας. Οι συγκεκριμένες φορτισμένες αρνητικά όψεις μπορούν και πρέπει να αναδειχτούν, αλλά και να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας της σύγχρονης Λαογραφίας.

Μαρία Αντωνοπούλου

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια του ΔΠΜΣ
Λαογραφία και Πολιτιστική Διαχείριση,
ΕΚΠΑ, ΔΠΘ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου
m_antono@otenet.gr

Μένια Κοκκίνη

Απόφοιτη ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αιγαίου
meniakokkini@gmail.com

Γεύσεις και παράδοση: Η χρήση παραδοσιακών τραγουδιών σε σύγχρονες τηλεοπτικές διαφημίσεις

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Στη σύγχρονη καταναλωτική κοινωνία που ζούμε, η διαφήμιση είναι ένα από τα βασικότερα εργαλεία μάρκετινγκ που χρησιμοποιούν οι εταιρείες για να κατευθύνουν πειστικές επικοινωνίες σε στοχευμένες ομάδες κοινού. Ως διαφήμιση ορίζεται κάθε μορφή μη προσωπικής παρουσίασης και προώθησης ιδεών, αγαθών ή υπηρεσιών από έναν συγκεκριμένο ανάδοχο (Kotler, 1994).

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται από καταιγισμό διαφημιστικών μηνυμάτων που δέχεται ο καταναλωτής, κάθε στιγμή, όπου κι αν βρίσκεται. Συνεπώς ένα διαφημιστικό μήνυμα πρέπει να διαθέτει ένα χαρακτηριστικό που θα του επιτρέψει να ξεχωρίσει ανάμεσα στα χιλιάδες άλλα μηνύματα. Αυτό είναι η μουσική επένδυση.

Η μουσική παίζει σημαντικό ρόλο στη διαφήμιση καθώς επιδιώκει να προκαλέσει συναισθήματα και να μεταφέρει πληροφορίες σε σύντομο χρονικό πλαίσιο, για να επηρεάσει τους καταναλωτές απέναντι στο προϊόν (Herget, Breves & Schramm, 2022). Επιπλέον, κατά τον Alan Dundes, οι επαγγελματίες της διαφήμισης χρησιμοποιούν συχνά στοιχεία του λαϊκού πολιτισμού, προκειμένου να εντυπωθεί το προϊόν στο αγοραστικό κοινό (Dundes, 1963).

Σκοπός της παρούσας εισήγησης είναι να παρουσιάσει τηλεοπτικές διαφημίσεις, κυρίως τροφίμων, με μουσική επένδυση παραδοσιακά τραγούδια της πατρίδας μας. Θα παρουσιαστεί η αυθεντική εκτέλεση του Κόνιαλι με τη γνήσια καππαδόκισσα Κατίνα Μιχαηλίδου-Φαρασοπούλου προκειμένου να διαφημιστεί ένα καππαδοκικό προϊόν. Επιπλέον θα παρουσιαστούν διαφημίσεις με διασκευές θρακιώτικων τραγουδιών αλλά και με κρητικές μαντινάδες με τη συνοδεία λύρας.

Μέσα από τη χρήση των παραδοσιακών τραγουδιών, αρχικά δηλώνεται η καταγωγή των διαφημιζόμενων προϊόντων. Συνακόλουθα παραπέμπουν στο μήνυμα της αυθεντικότητας και γνησιότητας των προϊόντων, ενώ οι εικόνες των διαφημίσεων εκτοπίζουν το κοινό σε έναν διαφορετικό τόπο και χρόνο.

Η παραδοσιακή μουσική αντανακλά στοιχεία κληρονομιάς του παρελθόντος, ενώ τα νοσταλγικά συναισθήματα που προκαλούνται από τη διαφήμιση θα μπορούσαν να είναι ελκυστικά για το καταναλωτικό κοινό. Συνεπώς αναπαράγεται σταδιακά ένας

ξεχωριστός λαϊκός πολιτισμός με νέες εκφάνσεις. Οι διαφημιστές γνωρίζουν καλά την αξία του παραδοσιακού πολιτισμού γι' αυτό και τον χρησιμοποιούν σε διαφημίσεις των προϊόντων τους (Αλεξιάδης, 2016).

10. Η ΜΟΥΣΕΙΑΚΗ ΕΚΦΟΡΑ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Κλειώ Γκουγκουλή

Αφ. Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στον Λαϊκό Πολιτισμό, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών
cleougoulis@yahoo.gr

Από την αίθουσα διδασκαλίας στη δημιουργία μιας πανεπιστημιακής συλλογής παιχνιδιών. Η έκθεση «Παιχνιδοϊστορίες: παιχνίδια στην Αιτωλοακαρνανία 1940-2010»

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Ως στοιχείο της παιδικής κουλτούρας οι υλικές και άυλες πρακτικές παιχνιδιού εκφράζουν και συνεισφέρουν στις κοινωνικές και πολιτισμικές μεταβολές, ενώ συνδέονται με τις συνέχειες και ασυνέχειες στις αντιλήψεις και την εμπειρία της παιδικής ηλικίας σε κάθε κοινωνία και ιστορική περίοδο. Τα παιδιά μέσα από το παιχνίδι ερμηνεύουν τον κόσμο και συμμετέχουν ενεργά στη διαμόρφωση της δικής τους και της ενήλικης κουλτούρας, συμβάλλοντας στην αναπαραγωγή ή αμφισβήτηση των υφιστάμενων κοινωνικών σχέσεων και του πολιτισμού των ενηλίκων. Στο Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας (πρώην ΔΠΠΝΤ) του Πανεπιστημίου Πατρών, μία από τις θεματικές στη διδασκαλία του παιδικού παιχνιδιού, ως μέρους της καθημερινής ζωής και κουλτούρας των παιδιών στην Ελλάδα και αλλού, είναι η σχέση του παιχνιδιού με την κοινωνικοποίηση και την κοινωνική μεταβολή. Στο πλαίσιο αυτό οι φοιτητές και φοιτήτριες εκπονούν μικρές έρευνες και συμμετέχουν στη διοργάνωση δράσεων που μέχρι το 2022 είχαν ως επίκεντρο την περιοχή της Αιτωλοακαρνανίας.

Στην ανακοίνωση παρουσιάζεται η προσπάθεια εμπλουτισμού της διδασκαλίας του παιχνιδιού, ως πεδίου του λαϊκού πολιτισμού, μέσα από τη διοργάνωση έρευνας και συμμετοχικών δράσεων που οδήγησαν στη δημιουργία πανεπιστημιακής συλλογής παιχνιδιών και που ξεκίνησαν με αφορμή τη διοργάνωση το 2017 της Έκθεσης «Παιχνιδοϊστορίες: Παιχνίδια στην Αιτωλοακαρνανία 1940-2010» από διδάσκοντες, φοιτητές και φοιτήτριες του Γ' έτους του Τμήματος σε συνεργασία με τοπικούς φορείς και κατοίκους του Αγρινίου και της ευρύτερης περιοχής της Αιτωλοακαρνανίας.

Μαρία Πετρά

Βιομηχανική Αρχαιολόγος – Μουσειολόγος,
Ερευνήτρια Νεότερου Πολιτισμού
petramaraki@gmail.com

Νάγια Δαλακούρα

Δρ Εθνομουσειολόγος – Μουσειοπαιδαγωγός
pdalakoura@culture.gr

**«Από το χωράφι...στο
Παστάλι». Μια βιωματική
διαδρομή στα χνάρια
του καπνού...**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Το χωριό Κιρέτσιλερ (σημερινή Παλιά Χρύσα) στον νομό Ξάνθης υπήρξε για πολλά χρόνια το επίκεντρο της πιο αρωματικής ποικιλίας καπνών ανατολικού τύπου με μεγάλη εμπορική αξία. Σε αυτό το ιδιόμορφο για πολλούς λόγους καπνοτόπι βρίσκεται εδώ και 113 χρόνια η εξεταζόμενη παλιά οικοτεχνική αγροικία του καπνού. Το Παστάλι, όπως θα είναι η επίσημη ονομασία της αγροικίας, φιλοδοξεί να αποτελέσει έναν ιδιότυπο «σταθμό φιλοξενίας» άμεσα σχετιζόμενο με τη βιομηχανική αρχαιολογία, επιδιώκοντας τη βιωσιμότητά του μεταξύ άλλων και με την αναδίφηση του παραγωγικού παρελθόντος καθώς και τη δημιουργική σύνδεση με το παρόν: Χώροι διαμονής και φιλοξενίας για ερευνητές, φοιτητές, αλλά και για το ευρύτερο κοινό, βιβλιοθήκη-εντευκτήριο, εκπαιδευτικές δράσεις, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, προβολή του παραγωγικού παρόντος υλικού και άυλου, καθώς και παραγωγική επανάχρηση του αγροτικού χώρου βασιζόμενη στις αρχές της αεικαλλιέργειας (permaculture). Η παρούσα εισήγηση εξετάζει τη δημιουργία μιας «μουσειολογικού τύπου» διαδρομής και εκπαίδευσης των επισκεπτών μέσα από την αναδίφηση του κύκλου εργασίας της παραδοσιακής χωρικής επεξεργασίας του καπνού, αλλά και της σύνδεσης ευρύτερα με τον ρόλο και τη σημασία του καπνού μέσα από μια σύνθεση τεκμηρίων της άυλης και υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς.

Νάγια Δαλακούρα

Δρ Εθνομουσειολόγος –
Μουσειοπαιδαγωγός
pdalakoura@culture.gr

**«Αξίτιμε κύριε Πείδη... το σπίτι σας είναι πλέον
μουσείο». Πρόγραμμα μουσειακής μάθησης
για οικογένειες στο Ιστορικό και Λαογραφικό
Μουσείο Κομοτηνής**

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Η ανακοίνωση αφορά ένα πρόγραμμα μουσειακής μάθησης για οικογένειες στο Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Κομοτηνής, το οποίο στεγάζεται στην αρχοντική οικία του Πείδη, ντόπιου εμπόρου μεταξιού με διεθνή δραστηριότητα. Με αφορμή το αρχο-

ντικό των μέσων του 20^{ού} αι. και επιλεγμένα εκθέματα (έναν καναπέ, ένα πιάνο, ένα σεντούκι και ένα νυφικό) αξιοποιούνται σύγχρονα εργαλεία της μουσειακής αγωγής ώστε να ξεδιπλωθούν πτυχές της αστικής Λαογραφίας της Κομοτηνής. Σε έναν δημόσιο λαογραφικό μουσειοπαιδαγωγικό διάλογο οι γονείς αφηγούνται προσωπικές αστικές μεταμνήμες από την πόλη στα παιδιά τους και συμμετέχουν ως οικογένεια σε δραστηριότητες οι οποίες αξιοποιούν πολλαπλές νοημοσύνες και αισθήσεις, με έμφαση στη δράση του Πείδη, μια σημαντική προσωπικότητα εν πολλοίς άγνωστη. Παράλληλα, στην ανακοίνωση αναπτύσσεται γενικότερη συζήτηση γύρω από το θέμα της προβολής της ζωής και της αξιοποίησης των ιστοριών των πρότερων κατοχών των οικιών που μετατράπηκαν σε λαογραφικά μουσεία.

ΣΤΡΟΓΓΥΛΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- A.** Οι Προπτυχιακές Σπουδές Λαογραφίας στην Ελλάδα. Παρουσίαση των ΠΠΣ
Συντονισμός: **Νάντια Μαχά-Μπιζούμη**
Μανόλης Γ. Βαρβούνος: *Μαθήματα Λαογραφίας στο Προπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών στο Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης*
Βασιλική Χρυσανθοπούλου: *Η συμμετοχή της Λαογραφίας στο πρόγραμμα του δικτύου ευρωπαϊκών πανεπιστημίων CIVIS με τίτλο «Social Sciences Going Public: Research and Practice with, in and for the Society»: Η διεθνικότητα των λαογραφικών σπουδών και οι χρήσεις και προκλήσεις της δημόσιας Λαογραφίας σήμερα*
Ρέα Κακάμπουρα: *Τα μαθήματα Λαογραφίας στο προπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών του ΠΤΔΕ ΕΚΠΑ*
Γιώργος Κατσαδώρας: *Προπτυχιακά μαθήματα Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου*
Γιώργος Κούζας: *Μαθήματα Κοινωνικής και Αστικής Λαογραφίας στα προπτυχιακά προγράμματα σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής και της Σχολής Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών του ΕΚΠΑ*
- B.** Οι Μεταπτυχιακές Σπουδές Λαογραφίας στην Ελλάδα. Παρουσίαση των ΠΜΣ
Συντονισμός: **Νάντια Μαχά-Μπιζούμη**
Μανόλης Γ. Βαρβούνος: *Το ΔΠΜΣ «Πολιτισμικές Σπουδές: Νέος Ελληνισμός και Βαλκάνια» του Τμήματος Ιστορίας και Εθνολογίας της Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης*
Βασιλική Χρυσανθοπούλου: *Το ΔΠΜΣ «Λαογραφία και Πολιτιστική Διαχείριση»: Μια πρώτη αποτίμηση του χαρακτήρα, της σημασίας και των προκλήσεων του για την ελληνική κοινωνία και εκπαίδευση*
Ρέα Κακάμπουρα: *Μαθήματα Λαογραφίας σε μεταπτυχιακά προγράμματα του ΕΚΠΑ*
Γιώργος Κατσαδώρας: *Μεταπτυχιακά μαθήματα Λαογραφίας στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου*
Γιώργος Κούζας: *Μαθήματα, στοχεύσεις και αποτίμηση της τριετούς λειτουργίας του ΠΜΣ «Λαϊκός πολιτισμός και λογοτεχνία»*
Ανδρομάχη Οικονόμου: *«Λαϊκός Πολιτισμός και Νεότερη Πολιτιστική Κληρονομιά»: Το νέο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου*

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΥΝΕΔΡΩΝ

Αντωνοπούλου Μαρία, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια του ΔΠΜΣ «Λαογραφία και Πολιτιστική Διαχείριση», ΕΚΠΑ, ΔΠΘ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, m_antono@otenet.gr

Αποστολάκη Αλεξάνδρα, Υποψήφια Δρ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, a.apostolaki@uoi.gr

Βαμβακοπούλου Μαρία, Εκπαιδευτικός, MSc «Λαογραφία και Εκπαίδευση», ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ, maria.vamvakoroulou@gmail.com

Βαρβούνης Μανόλης, Γ., Καθηγητής Λαογραφίας, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, Κοσμήτορας Σχολής Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών, Διευθυντής Εργαστηρίου Λαογραφίας και Κοινωνικής Ανθρωπολογίας, mvarv@otenet.gr

Βασιλάκη Αικατερίνη, Υποψήφια Δρ Π.Τ.Δ.Ε., Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, a.vasilaki@uoi.gr

Βε Μαρία, Φιλολόγος M.Ed, Υποψήφια Δρ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, m.ve@uoi.gr

Γκασούκα Μαρία, Ομότιμη Καθηγήτρια, Λαογραφικές Σπουδές / Σπουδές Φύλλου, ΤΕΠΑΕΣ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, mgasouka@rhodes.aegean.gr, mgasouka@gmail.com

Γκουγκουλή Κλειώ, Αφ. Αναπληρώτρια Καθηγήτρια στον Λαϊκό Πολιτισμό, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Πατρών, cleougougoulis@yahoo.gr

Δαλακούρα Παναγιώτα, Δρ Εθνομουσειολόγος – Μουσειοπαιδαγωγός, pdalakou-ra@culture.gr

Δαλιανούδη Ρενάτα, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Τεχνών Ήχου και Εικόνας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, renatadalianouidi@ionio.gr

Δαλκαβούκης Βασίλειος, Καθηγητής Εθνογραφίας του Ελληνικού Χώρου, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, vdalkavo@he.duth.gr

Δράγαση Ειρήνη-Παρασκευή, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο ΠΜΣ «Λαϊκός Πολιτισμός και Λογοτεχνία Γ. Α. Μέγας», ΕΚΠΑ, drageirini.par@gmail.com

Ευσταθιάδου Μυροφόρα, Δρ Λαογραφίας ΕΚΠΑ, myrofora.efstathi@gmail.com

Ζούμπουλα Νικολέττα, Εκπαιδευτικός Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, ΜΔΕ στις Επιστήμες της Αγωγής – Εκπαίδευση με χρήση Νέων Τεχνολογιών, ΜΔΕ στο Παιδικό Βιβλίο, Υπ. Δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου, nikzoo@hotmail.com

Ζωχίος Σταμάτης, Ερευνητής του Κέντρου Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, szochios@academyofathens.gr

Θεολόγος Χρήστος, Δρ Λαογραφίας Πανεπιστημίου Αιγαίου, Διευθυντής Μουσικού Σχολείου Ρόδου, ch.theologos@gmail.com

Ιωάννου Αντιγόνη-Άννα, Υποψήφια Δρ, Τμήμα Ιστορίας Εθνολογίας, ΔΠΘ, anio-anno@he.duth.gr

Κακάμπουρα Ρέα, Καθηγήτρια Λαογραφίας, ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ, Διευθύντρια Εργαστηρίου Κοινωνικών Επιστημών, rkakamp@primedu.uoa.gr

Καμινιώτης Βάιος, Φ., Μεταδιδακτορικός ερευνητής Λαογραφίας Πανεπιστημίου Πελοποννήσου, vaios.kaminiotis@yahoo.gr

Κανιά Ζωή, Κοινωνιολόγος, Μεταπτυχιακό «Λαογραφία-Πολιτισμός» ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ, zoitsina@gmail.com

Καπανιάρης Αλέξανδρος, Δρ Ψηφιακής Λαογραφίας, Καθηγητής-Σύμβουλος ΕΑΠ

ΜΠΣ Τέχνη, Πολιτιστική Κληρονομιά – Αναπτυξιακές Πολιτικές, karaniaris@yahoo.gr

Καραμανές Ευάγγελος, Ερευνητής Α΄ βαθμίδας, Διευθύνων το Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, ekaramanes@academyofathens.gr

Καραχρήστος Ιωάννης, Κύριος Ερευνητής, Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, ykarachr@academyofathens.gr

Καρδαμήλα Ευηλένα, Υποψήφια Δρ, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, kardamila.evilena@gmail.com

Καρπούζης Νικόλαος, Δρ Λαογραφίας, karpouzis@sch.gr

Κασίμη Σάτσα, Υποψήφια Δρ Λαογραφίας, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, satyalouda@yahoo.gr

Κατσάδωρος Γεώργιος, Καθηγητής Λαογραφίας, Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, katsadoros@aegean.gr

Κόκκας Νικόλαος, Θ., Δρ ΔΠΘ, nikolkok@gmail.com

Κοκκίνη Μένια, Απόφοιτη ΠΤΔΕ Πανεπιστημίου Αιγαίου, meniakokkini@gmail.com

Κοιλιάδη-Τηλιακού Ανθούλα, Δρ Μουσικής Παιδαγωγικής, ΤΜΣ, ΕΚΠΑ, Καθηγήτρια Πιάνου Μουσικού Σχολείου Ρόδου, matilfam@gmail.com

Κούγκουλος Αθανάσιος, Επίκουρος Καθηγητής Σημειωτικής (Λογοτεχνική Ανάλυση και Πολιτισμική Ερμηνεία), Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, a.kouggoulos@gmail.com

Κούζας Γεώργιος, Επίκουρος Καθηγητής Αστικής Λαογραφίας, Τμήμα Φιλολογίας, ΕΚΠΑ, g.kouzas@yahoo.gr

Κράββα Βασιλική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνικής Ανθρωπολογίας και Ανθρωπολογίας της Κατανάλωσης, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, vkranva@he.duth.gr

Κυριαζάκος Εμμανουήλ, Χ., Υποψήφιος Δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου, kyriazakosm@gmail.com

Κώρου Ευαγγελία, Φιλολόγος, ΜΑ Λαογραφίας, evagelia3kwr@gmail.com

Λαζαρίδου Έλενα, Σ., Υποψήφια Δρ, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, elenlaza@yahoo.gr

Λενακάκης Ανδρέας, Φιλολόγος, Δρ. Λαογραφίας, alenakakis@hotmail.com

Λυδάκη Άννα, Ομότιμη Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, lydakianna@gmail.com

Μάργαρη Ζωή, Κύρια Ερευνήτρια, Κέντρον Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, margari@academyofathens.gr

Μάρκου Αικατερίνη, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνικής και Ιστορικής Ανθρωπολογίας του Βαλκανικού χώρου, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, amarkou@he.duth.gr

Μάστορα Σταματία, Καθηγήτρια Παραδοσιακής Μουσικής Μουσικού Σχολείου Ρόδου, mastora_m@hotmail.com

Μαυροφρύδης Γιώργος, Διδάκτωρ Οικογεωγραφίας, mavrofridis@geo.aegean.gr

Μαχά-Μπιζούμη Νάντια, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Λαογραφίας (Λαογραφία: Λαϊ-

- κή Τέχνη), Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, nantia.macha@gmail.com
- Μπαζίνη Έλενα**, Κοινωνική Ανθρωπολόγος, Διεύθυνση Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς Υπουργείο Πολιτισμού, helena.bazini@gmail.com
- Μπέλλης Παναγιώτης-Λουκάς**, Υποδιευθυντής Μουσικού Σχολείου Ρόδου, Καθηγητής Θεωρητικών Μουσικού Σχολείου Ρόδου, panosbell@gmail.com
- Ναθαναήλ Γεώργιος**, Δρ Λαογραφίας ΔΠΘ, george@nathanail.biz
- Νιτσιάκος Βασίλης**, Καθηγητής Κοινωνικής Λαογραφίας, Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, bnitsiak@cc.uoi.gr
- Νουνανάκη Αφροδίτη**, Δρ Λαογραφίας ΕΚΠΑ, nounanaki@gmail.com
- Οικονόμου Ανδρομάχη**, Κύρια Ερευνήτρια (Α΄ βαθμίδας) στο Κέντρο Ερευνας της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, Καθηγήτρια-Σύμβουλος στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, mahioiko@academyofathens.gr
- Παπακυπαρίσης Αναγνώστης**, Δρ Λαογραφίας, ΕΚΠΑ, arapakip@gmail.com
- Παπακώστας Χρήστος**, Αναπληρωτής Καθηγητής, ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, chrissarakostas@uoi.gr
- Πασιόπουλος Γεώργιος**, Δρ Πανεπιστημίου Αιγαίου, pasio-gio@hotmail.com
- Πετρά Μαρία**, Βιομηχανική Αρχαιολόγος – Μουσειολόγος, Ερευνήτρια Νεότερου Πολιτισμού, petramaraki@gmail.com
- Ποτπρόπουλος Παρασκευάς**, Κύριος Ερευνητής, Κέντρο Ερευνας της Ελληνικής Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών, potpari@academyofathens.gr, potpari@gmail.com
- Προύσαλης Δημήτρης, Β.**, Υποψήφιος Δρ, ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ, Δάσκαλος, Προφορικός αφηγητής, dimprousal@yahoo.gr
- Ρέγγης Ανδρέας**, Μεταπτυχιακός φοιτητής του ΠΜΣ «Λαϊκός Πολιτισμός και Λογοτεχνία Γεώργιος Α. Μέγας», ΕΚΠΑ, petroussara@yahoo.gr
- Ριζόπουλος Αλέξανδρος**, Υποψήφιος Δρ, Τμήμα Μουσικών Σπουδών, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, alexandrosrizopoulos82@gmail.com
- Σδούκος Παναγιώτης**, Ερμηνευτής – Εκπαιδευτικός, MSc Εθνομουσικολογίας & Πολιτισμικής Ανθρωπολογίας με ειδικότητα στην εκτέλεση της Παραδοσιακής Μουσικής, ΕΚΠΑ, Υπ. Δρ, Τμήμα Τεχνών Ήχου και Εικόνας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, sdoukospanos@yahoo.gr
- Σταμπουλίδη Ζωή**, Υποψήφια Δρ, Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας, ΔΠΘ, zstampoulili@gmail.com
- Στούκης Γεώργιος**, Δρ Λαογραφίας ΔΠΘ, gstoukis@yahoo.gr
- Στρωματιάς Στέλιος**, Υποψήφιος Δρ, Τμήμα Τεχνών Ήχου και Εικόνας, Ιόνιο Πανεπιστήμιο, sstromatias@gmail.com, stelios@iemk.gr
- Σχοινά Κατερίνα**, Υποψήφια Δρ Λαογραφίας, Τμήμα Φιλολογίας, ΕΚΠΑ, katerinaschoina@gmail.com
- Τουρλής Παναγιώτης**, Τμήμα Βιβλιοθήκης και Εφήμερων. Υποδιεύθυνση Αρχείων, Συλλογών και Βιβλιοθήκης, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο (ΕΛΙΑ/MIET), tourlis.p@miet.gr
- Τσαφαράς Γεώργιος**, Υποψήφιος Δρ, Τμήμα Φιλολογίας, ΕΚΠΑ, ΜΑ Λαο-

γραφίας, giorgostsafaras@hotmail.gr

Τσιρέβελος Νίκος, Ε.ΔΙ.Π., Τμήμα Θεολογίας, ΑΠΘ, ntsir@theo.auth.gr

Χαϊκάλη Γεωργία, Μεταπτυχιακή φοιτήτρια στο ΜΠΣ «Λαϊκός Πολιτισμός και Λογοτεχνία Γεώργιος Α. Μέγας», ΕΚΠΑ, geohaikali@yahoo.gr

Χαλδαιάκη Ευαγγελία, Δρ Ιστορικής Μουσικολογίας, evangelia_ch@yahoo.gr

Χρυσανθοπούλου Βασιλική, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Κοινωνικής Λαογραφίας, Τμήμα Φιλολογίας, ΕΚΠΑ, vchrys@phil.uoa.gr

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΓΡΑΦΙΑ:
ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Δ' ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ
ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΩΝ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΩΝ
ΛΟΓΓΡΑΦΩΝ
ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΩΝ